

آواز

از انتشارات رادیو تلویزیون ملی افغانستان

شماره اول سال ۱۳۸۹

➔ پیر چراغ دار...

➔ انیسہ و هاب خاورو ته ...

➔ ماهواره ...

➔ په رسنيو کي دکار الفبا

➔ ظاهر هویدا ...

➔ د ژبې چینه

➔ سیر سینمای افغانی

➔ داستان نویسی

➔ دمنگل سره مرکه

➔ د موسیقي تاریخچه

➔ پلان نشراتی ...

Ketabton.com

داکتر عبدالواحد نظری رئیس عمومی راديو تلويزيون ملی و نماينده اداره انكشافی ایالات متحده امریکا
حين امضاء قرارداد ، ایجاد ونصب یک پایه دستگاه اپلنک ستلايت به منظور نشرات باکيفيت راديو تلويزيون ملی افغانستان

اهدأ نشان افتخاری به مناسبت روز جهانی همبستگی کار گریه محترم داکتر عبدالواحد نظری

رئيس عمومی راديو تلويزيون ملی افغانستان از جانب رئيس شورای مرکزی امکا .

نام خداوند جان آفرین کیم سخن در زبان آید

6

صاحب امتیاز : رادیو تلویزیون ملی افغانستان

تحت نظر : داکتر عبدالواحد نظری ، داکتر محمد حلیم
تنویر و شمس راد .

مدیر مسئول: لمیه احمد زی

مسئول چاپ : بشیر احمد حکیمی

گزارشگر : عبدالاحد همراز

گرافیک و دیزاین : عبدالولید حمیدی

کمپیوتر : فاطمه هاشمی

نشانایی : وزیر محمد اکبر خان سرک ۱۳ ریاست

عمومی رادیو تلویزیون ملی

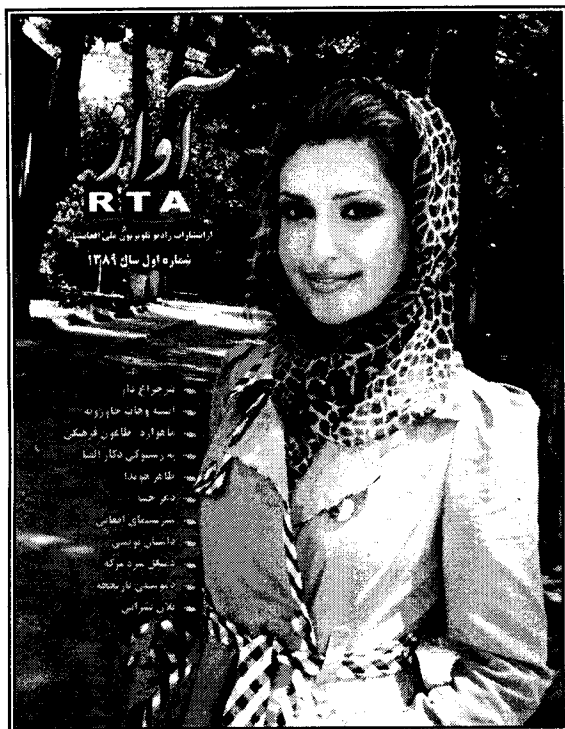
تلفون : ۲۱۰۳۱۶۴

تیراژ : ۷۰۰

ایمیل ادرس: Awazrta@yahoo.com

آواز در ویرایش و کوتاه کردن نوشته ها آزاد است.

شرح پستی : مؤده جمالزاده .

در این شماره میخوانید

➤ رویداد های فرهنگی

➤ پیر چراغدار

➤ انیس و هاب خاورته...

➤ ماهواره....

➤ په رمنیوکی ...

➤ موسیقی در هجرت...

➤ دغره چینه ...

➤ شناسایی کارمندان ...

➤ سیر سینمای افغانستان ...

➤ در خواره آواز ...

➤ داستان نویسی ...

➤ اوسنی موسیقی ...

➤ دهقان شاعر که مزرعه از عشق ...

➤ دمو سیقی تاریخچه ...

➤ داستان کوتاه ...

➤ پلان نشراتی ، صفحه شعر و البوم هنری هنرمندان

رویدادهای

دنوروز

دودیز جشن په کابل کې ولمانځل شو.

د افغانستان داسلامی جمهوریت جمهوررییس حامد کرزی نوي هجري لمريز کال د افغانستان داسلامی جمهوریت دولت او خلکو ته د هیلو او ستراز مایینت کال و باله .

دنوروز لرغوني جشن او دنوی هجري لمريز کال په کابل کې ولمانځل شو .

په هغو مراسمو کې چې له همدې امله بادام باغ کې پر ځای شول د کابینې او ملي شورا یو شمیر غړو او دکابل ښار یو زیات شمیر اوسیدونکو گډون کړي و.

د اطلاعاتو او فرهنگ وزیر او دنوروز د جشن د جوړولو دکمیسیون رییس داکتر سید مخدوم رهین په دغو مراسمو کې د افغانستان داسلامی جمهوریت د جمهور رییس حامد کرزی پیغام ولوست جمهوررییس په خپل پیغام کې ویلي دي نوي هجري لمريز کال د افغانستان خلکو او دولت ته د هیلو او دسترو از مایینتونو کال دی ، دروان کال په پسرلی کې موږ دسولي مشورتی جرگه رابولو او جوړووي په دې جرگه کې به داسی لاری چاری ولټول شي چې په عملی کیدو سره به یې زموږ په هیواد کې سراسري سوله په سوغات کې راوړي.

حامد کرزی دغه راز په خپل پیغام کې دکابل نړیوال کنفرانس ته هم اشاره کړې ده چې جوړول یې دهیواد د ترقی لپاره د مهمو بنسټیزو پروژو په طرحه کولو سر بیرته دښه حکومت والي ، له اداري فساد او نشه یي توکو سره د مبارزې په برخو کې به هم اغیز من گامونه واخستل شي.

جمهور رییس په خپل پیغام کې له خلکو څخه غوښتي

فرهنگی

دي. چې دولت د پروگرامونو په تحقق کې همکاري وکړي او دهیواد دسمسورتیا په لاری او دژوندانه دچاپیر یال ساتنې د خطرو نو د مخنیوي په خاطر نیالکي کيږدي. دغه راز په دغو مراسمو کې دهیواد د لومړی میرمنې داکترې زینت کرزی پیغام دعامی رو غتیا وزارت دسر پرستی داکترې ثریا دلیل له خوا ولوستل شو. داکترې زینت کرزي په خپل پیغام کې هیله کړې ده چې نوي هجري لمريز کال د افغانستان دخلکو په هیلو پیل شي او دهیواد د پر مختگ او ترقی او دخلکو د ژوند دښه والي پیل وي او په هیواد کې سراسري سوله او آرامی تامین شي.

د اطلاعاتو او فرهنگ وزیر داکتر سید مخدوم رهین هغه نندارتون چې له همدې امله جوړ شوي و برانست چې لاسي ، صنایع ، د خصوصي سکتور تو لیدات، دلبنیاتو د تولیدي کار خانو محصولات د ملي نگرستان او د غلام محمد میمنګي د هنرستان دانخور ګري آثار کتابونه او دبaxter ژانس د عکاسي آثار په کې ننداري ته وړاندې شوي.

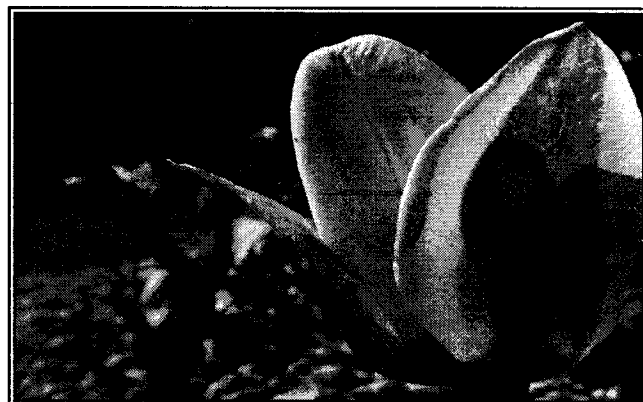
رویدادهای

نوروز نړیوال شو

دملگرو ملتو نودسازمان له خوا دلمریز کال دوری یا حمل د میاشتی لو مری نېټه چې دمارچ د ۲۱ می سره سمون لری ، دیوی نړیوالی ورځی ، په توگه په رسمیت وپېژندل شوه.

دحمل لومړی ورځ دنړی په ډیرو هیوادونو لکه: افغانستان ، ایران ، ترکیی ، پاکستان ، ازبکستان ، ترکمنستان او داسی نور هیوادونوکی په خواراشاندارو مراسمو او جشنونو لمانځل کیږی.

کله چې دافغانستان تاریخ مطالعه کړو، نو ندی جشن لمانځل پنځه زره کلن تاریخ لری . دهیواد په ټولو سیموکی دنوروز ورځی د لمانځلو لپاره په زړه پوره تیاری نیول کیږی ، په ځانگړی توگه دکابل اومزار شریف په ښارونوکی دحضرت علی کرم الله په زیارت کی دعلم مبارک دپورته کیدو مراسم په خورا ولولو او اسلامی جوش سره لمانځل کیږی . داباید وویل شی چې سبزکال هم دغه ورځ په پرتمینه او شانداره توگه په ټول هیواد کی ددولتی چارواکو او هیواد والوخوا ولمانځل شوه.

فرهنگی

په هلمند ولایت کی ملی نگارستان پرانیستل شو

داطلاعاتواوفرهنگ وزیر داکتر سید مخدوم رهین په هلمندولایت کی دملی نگارستان نماینده کی پرانیستله دغه نماینده کی دودانی دنشتوالی له امله اوس دهلمند ولایت په یوه ودانی کی پرانیستل شوېده.

دهلمند ولایت داطلاعاتو او فرهنگ رییس علی شاه مظلوم یار وویل: اوس په دی نگارستان کی دافغانی هنرمندانو دانخور گری او رسامی اووه ویش آثار ننداری ته وړاندې شوي دي.

داکتر رهین دهلمند ولایت دملی نگارستان دپرانيستلو په وخت کی ژمنه وکړ چې دغه نگارستان به له مرکز څخه دآثار و په لږدولوسره بډای کړي.

دغه راز داطلاعاتو او فرهنگ وزیر دهلمند ولایت دعا مه کتابتون د بډایني لپاره دزروتوکو علمی او معلوماتی کتابو نو مرسته وکړه.

اوس دهلمند ولایت عامه کتابتون په بیلا بیلو برخوکی لس زره توکه کتابتونه لري.

پیر چراغ دار

گفت:

فلم « پیر چراغدار » که بیانگر زنده گی و حال و آثار مولانا جلال الدین محمد بلخی است از مدت دوسال باینسو توسط افغان فلم ساخته می شود.

زنده گی وی زیر نام (پیر چراغدار) است که بار اول در دنیای سینمای افغانستان می تواند جایگاه هنری، تاریخی خود را زیر این نام بیابد. به همین منظوری سناریو به افغان فلم داده شد تا روی آن کار صورت گرفته و نقش مولانا را از زمان تولد تا وفاتش در تصویر بکشاند.

اینکار با وجود مشکلات تخنیکی حدود چهل درصد پیشرفت و توقع میرفت تا در اخیر سال ۱۳۸۸ این فلم به پایه اكمال برسد. امیدوارم وزیر اطلاعات و فرهنگ جناب داکتر سید مخدوم رهین توجه بیشتر به موضوع این فلم نموده و در تکمیل آن همکاری نماید.

من در نوشتن سناریو و هم در مورد حالات فلم از دیدگاه زمانی و مکانی با افغان فلم همکار بودم. و در تصویر بندی و امور کارگردانی نیز با انجنیر لطیف احمدی کار نمودم. شب ها او به خانه ام میآمد تا نیمه شب هر صحنه آنرا بررسی و تحلیل می کردم. هدف این بود تا

مولانا جلال الدین محمد بلخی شخصیت علمی و عرفانی افغانستان است که گستره افکار او در سراسر جهان، تحول بنیادی فکری را در راه توحید و خدا شناسی بوجود آورده و در اکثر مجامع علمی جهان اکنون اندیشه و دیدگاه مولانا از فحوای کلام و شعرش شرح گردیده و با مسایل اجتماعی امروز قابل تطبیق است.

من در تدویر سیمینار هشتصدمین سال تولد مولانا که از طرف وزارت اطلاعات و فرهنگ برگزار شده بود، کار های را انجام دادم که در تاریخ مطبوعات کشور نظیر نداشت و از آنجمله چاپ (مثنوی معنوی) نسخه اصلی قونیه با اهتمام و مقایسه با دیگر مثنوی های چاپ ایران، هند و روسیه، نشر گزیده کلیات شمس تبریزی، دین شناسی مولانا زیر نام (در مسیر عبودیت) و تدویر این سیمینار در سطح بین المللی یکی از موفقیت های بود که من من حیث مشاور فرهنگی این وزارت و همکارانم انجام دادیم.

یکی از کار های بس عمده دیگر در مورد شخصیت مولانا بلخ، نوشتن فلمنامه از

انجنیر لطیف دایر کتر فلم می گوید: هر چند آنان در ساختن این فلم با دشواری های زیادی روبرو اند اما با آنها تلاش دارند که این فلم را به گونه یی بسازند تا بیانگر زنده گی واقعی مولانای بلخ باشد.

بخش های ازین فلم در کابل، ننگرهار و بلخ تصویر برداری شده که کار عملی آن از بلخ آغاز شد. اما بخش دیگر آن به نظر دایر کتر در ترکیه (شهر قونیه) که آرامگاه مولانای بلخی در آنجا است، فلمبرداری خواهد شد.

مولانا جلال الدین محمد بلخی در ششم ربیع الاول سال ۶۰۴ هجری قمری در بلخ به دنیا آمد و به سن ۶۸ سالگی در سال ۶۷۲ هجری قمری در قونیه وفات نمود و در همانجا به خاک سپرده شد.

مثنوی معنوی و غزلیات شمس از آثار معروف مولانا است.

سناریو یا فلمنامه «پیر چراغدار» را دکتور محمد حلیم تنویر نویسنده و پژوهشگر نوشته است. انگیزه نوشتن فلمنامه را با ایشان مطرح نمودم، چنین

تصمیم شرط اول موفقیت است. من آرزو ندارم تا آینده نامعلوم کار آن به تعویق انداخته شود. باید افغان فلم پیشنهاد و ضرب الاجلی را برای به پایان رسانیدن کار فلمبرداری آن اعلان دارد.

امیدواریم با ضمن توجه وزیراطلاعات و فرهنگ جناب دکتوررهین توجه بیشتر به موضوع این فلم نموده و درتکمیل آن همکاری نماید.

ونهاد های علاقمند به هنر نیز دراین راستا دیدگاه های خویش را با مائشریک سازند و ما در سطح بین المللی نیز از حمایت چنین بنیاد ها برخوردار خواهیم بود.

سوال : چه زمانی فلمنامه و یا سناریو «پیرچراغدار» را منحثت یک اثر سینمایی به بازار عرضه خواهید کرد؟

جواب : زمانی که دانستم عملیه تصویر برداری فلم به پایان می رسد. من در فلمنامه نه تنها زنده گی مولانا، بلکه حالات و شخصیت های برجسته این فلم را از لحاظ روانی نیز به تحلیل گرفته ام. تا خوانده همانند بیننده فلم بتواند وقایع را از مرز گره اندازی ها به مرحله گشایش و اوج داستان با علاقه و دلچسپی پیگیری نمایند.

نماییم.

من از کارگردان فلم و همکاران دیگر توقع دارم تا با تفاهم و کار دسته جمعی که آرا و نظریات همه دست اندرکاران این فلم در آن متصور باشد، امکان دارد این فلم به پایه اکمال برسد.

من تا کنون تنها ۲۱ بخش زنده گی مولانا را به کارگردان سپرده ام. بخش های عمده دیگر این سناریو که اوج داستان و نهایتاً "نتیجه گیری از زنده گی و دیدگاه مولانای بلخ است، تا هنوز نزد من موجود بوده و کارگردان تقاضای این صحنه ها را نکرده است. از آنجمله:

ملاقات مولانای بلخی با دبیر و مریدش حسام الدین چلبی که در نوشتن مثنوی نقش اساسی دارد، سرودن مثنوی و کتابت حسام الدین چلبی، دوره های اخیر حیات مولانای بلخ و پیام آخرین تفکرات و دیدگاه های مولانا در کلام خودش و یاران و رهروان مولانا و امثال آن.

سوال:

آیا امکان موفقیت و تکمیل شدن این فلم وجود دارد؟

جواب:

موقعیت اجتماعی مولانا را در آن زمان به کارگردان بیشتر شرح دهم و از زوایای مختلفه تاریخی، بعد زمانی و مکانی، روابط، برخورد های اجتماعی، روابط خانواد مولانا، دیدگاه دانشمندان و علما در مورد خانواده سلطان العلماء پدرمولانای بلخ، ده ها مطلب دیگر بود تا از لحاظ جامعه شناسی و مسایل روانی، شخصیت های برانزده این فلمنامه را شرح می دادم.

قابل تذکر میدانم که دوست ارجمند وادیب خوش قریحه مان محمد عبدالقادرآرزو که دراین فلم نقش شیخ فریدالدین عطاررابازی نموده است هم درمشوره ها و تثبیت موقعیت های زمانی و مکانی زنده گی مولانا وشخصیت های ماحولش ابراز نظر نموده، تشکر می نمایم.

همچنان باید یادآور شوم که بخش عمده زنده گی مولانا می تواند در افغانستان بیشتر و خوبتر تصویر گردد. اگر در قونیه بخش های اخیر فلمبرداری گردد، کاریس برزگی خواهد بود با آنکه آن شهر با پیشرفت های سریع تکنالوژی، شکل قدیم خود را از دست داده و تنها مرقد مولانا و خانواده و شاگردانش به عنوان یک موزیم در معرض نمایش قرار دارد. امیدوارم بخش مهم و صحنه های آخرین این سناریو را در آنجا تکمیل

انیسه وهاب خاوروته وسپارل شوه

یادی تل پاتی دی

رازی نری وال

دانیسه وهاب د مړینی په مناسبت

اكتونه او د بښځینه معنوی شخصیت او بیلوسجایایو او داخلاقو بیانونکی، خوږی، مهربانه او قهرجن آواز به د رادیو تلویزیون په څپو او پردو کې په همیشني ډول، تنبه کوونکی، پندور کوونکی او پیغام رسوونکی ژوندی پاتی وی .

انیسه وهاب دادملي رادیو تلویزیون یوه سابقه لرونکی، مجربه او غښتلی ممثله هنرمنده دوری د میاشتی په ۳۰

که څه هم انیسه وهاب دملي رادیو تلویزیون بښځینه پیاوړې بریالی، نومیالی او محبوبه د تمثیل او اکتوری دنړی وتلی هنرمنده جسما "سپیرو خاوروته وسپارل شوه اودمراوی کیدونکو ټنکلیو گلانو غیډی یی پر مزار باندی انبار شوی خو په معنوی لحاظ ددی هنري خلیدلی څېره او د بښځینه بیلابیلو کرکټرونو تمثیلونکی

ددی ارواښادی د جنازې په مراسمو کې د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت معین پوهنمل غلام نبی فراهی، سلاکار جلالی نورانی، دملي رادیو تلویزیون عمومی رییس، داکتر عبدالواحد نظری، دملي رادیو تلویزیون د نمایشنامو لوی مدیر ددغې وتلی هنرمندی د کار او شخصیت په اړه ویناوې وکړې او وویل: نن مو خپله یوه هنرمنده خور خاوروته وسپارله هغه څوک چې زیات کلونه یی په تیاتر، سینما او د ناڅکي په تیاترکي

خپل هنر کاروه او دیوه شخصیت په توګه د دردونو، کړاونو او ستونزودک ژوند یې تیر کړ، خو هیڅکله یې دخپل ژوند له نا خوالو څخه شکایت و نه کړ. د اطلاعاتو او فرهنګ وزارت معین پوهنمل غلام نبي فراهی د اطلاعاتو او فرهنګ وزیر دکتور سید مخدوم رهین د ډاډګیرنۍ پیغام او خواخوږی دارواښاد دی پاتی کسانو او د هیواد د هنر مینه والو ته څرګند او ورسته یې وویل:

انیسی وهاب دخپل ژوندانه څه د پاسه څلویښت کاله هنری کارونو او فعالیتونو ته وقف کړی او ددغې خلاندې څېرې یاد به د تل لپاره زموږ د هنر دوستانو او زموږ دراتلونکي نسل په زړه او ذهنونو کې پاتې وي.

ددې لپاره چې دارواښاد انیسی وهاب د ژوند لیک په اړه یو څه معلومات وړاندې شوی وی نو په پورتنیو مراسمو کې به ډاکتر محمد حلیم تنویر په ښودل شوی ژوند لیک بسنه وکړو.

انیسه وهاب دکابل په دیوان بیګی کې وزېږېدله کوچنی ما شو مه وه چې رادیو افغانستان سره یې همکاري پیل کړه او د هنراو فرهنګ

په برخو کې یې زیاتې هلې ځلې کړې ، دی دخپل ژوند څه د پاسه څلورلسیزې یې د هنري فعالیتونو په سرته رسولو کې تېرې کړې دي . او په سلګونو فلمونو ، نمایشنامو او تیاتر کې یې رول لوبولی دی . دغې هنرمندې د مهاجرت په دوران کې هم هنري کارونه ترسره کړل او د غربت تیاتر یې جوړ کړ او په همدې وخت کې په بی بی سی رادیو کې د غورو هنرمندانو په کچه زحمتونه یې وګالل.

اوله کوم وخته چې ما دملی رادیو تلویزیون په ځینو څېرونو کې په برخه اخستنې پیل وکړ او په رسمي ډول می د بالمقطع قرارداد په موده کې د لرغوني شتمنۍ (میراث های گران بها) خپرندو متن د څېر نیزه لیکنو مسؤلیت په غاړه اخستی و، له هماغه وخته می تر یوه حده له نژدې نه د ارواښادې انیسی وهاب سره پیژندنه پیدا شوه، کله کله به د رادیو تلویزیون په غولۍ کې اوځینې مهال به د دریم مکرویان په مارکیټونو کې په مخه راتله، په خورا پراخ وچولۍ به یې را سره سلام علیکې درلوده .

باور لرم چې ښاغلی لو ستونکی به

راسره دا واقعیت ومنی چې د ارواښادې انیسه وهاب جسماً" ډیر کوچنی صورت ، ددې د معنوي ډېر لوی شخصیت سره په هیڅ ډول د مقایسې وړ نه و ، اوداځکه چې ددې آواز د تمثیل د بیلا بیلو صحنو دکر کټرونو په اعتبار د هغې یوې ښځې موجودیت ښوده او ددې تر څنګه چا دومره فکر کولای نه شو چې په دومره کوچنی وجود به دیو ډېر پیاوړی او وتلی هنرمندی رول په تمثیلې ټوټو کې ولوبوی ، خو دا له یوې خوا ددې خدای ورکونکي شایستګی وه او له بلې خوا د هنریعنی د تمثیلې هنر سره ددې نا پایه مینه وه هغه مینه چې د ژوندانه تر ورستیو وختونو پورې یې دملی رادیو تلویزیون په اړوندو څېرونو کې عملاً" وښودله هر چا چې ددې آواز اوریدلی دي او یایې په تیاتر، سینما او تلویزیوني نمایش نامو کې د بیلا بیل رولونو د اجرا په موقع لیدلی وی ، ډیری کم شمېر هنرمندانې به ددې غوندې دلور او ویارلې مقام ویاړ ولري.

پاتې : ۲۰

الحاج صادق حیدری

ماهواره

طاعون فرهنگی

ها، بدون هیچ مقاومت در اختیارگیرنده قرار می گیرد وارد کانون خانواده و سپس وارد جوامع می شود. برای آنکه ماهواره و یا تلویزیون به عنوان نافذ ترین و گسترده ترین وسیله ارتباط جمعی بتواند در خدمت اهداف مورد نظریک جامعه قرار گیرد و زبان های جسمی، روحی، اثرات فردی و اجتماعی آن افزوده نشود. بررسی های چندجانبه و پیوسته و هم چنین پیشگیری های علمی و اجتماعی اجتناب ناپذیر است.

امروز که رشد و وسایل ارتباط جمعی الکترونیکی و امکانات روزافزون فنی و منفی آن حدود مرزهای مطلوب را گذاشته و نه تنها روابط انسانی با یک دیگر، حتی نحوه استفاده انسان ها از این وسایل را دگرگون ساخته و مآشاهد

میتوان گفت: تأثیری که رسانه های جمعی بر فرهنگ و ساختارهای اجتماعی و نظام بین المللی دارند. سبب شده به نوعی همه دنیا با چالشی به اسم بحران هویت روبرو شوند. بحرانی که رفته رفته به افوال فرهنگ و بی هویتی مبدل خواهد شد. در این میان برنامه های ماهواره ای به طور خاص تلویزیون نقش پررنگ تری در تحول و دگرگونی فرهنگی دارند، رسانه های تصویری مثل ماهواره بایرنامه های تفریحی و سرگرم کننده در درازمدت، یکسان سازی سلیقه قشرهای عظیم جامعه را باعث خواهد شد و از سوی دیگر این ابررسانه ایجاد شگاف های جدید طبقاتی و تعمق آنها باعث می شود شبکه های تلویزیونی نیز از طریق ماهواره با تمام نقاط دنیا ارتباط برقرار می کند و فرهنگ قالب بندی شده فرستنده این نمادها و پیام

تأثیرات گوناگون رسانه های ارتباط جمعی مباحثه گسترده ای است. که در حال حاضر در اکثر کشورهای جهان جریان دارد. هر کدام از وسایل ارتباط جمعی بردر یافت و استنتاج و انتقال واقعیت هابه جهان اندیشه و حتی دگرگونی آداب و سنن اجتماعی ما دارای تأثیرات ویژه است.

انقلاب جهانی ارتباطات علاوه بر افزایش رسانه های ارتباط جمعی، تحول نمادها و پاورها را نیز به ارمغان داشته است. در سایه این تحول، رسانه های گروهی زمینه رشد آگاهی و شناخت اجتماعات بشری را مهیا ساخته اند و ظاهراً "اجتناب ناپذیر می نماید که همزمان با تعداد در رسانه های جمعی، تأثیر آنها بر هویت و فرهنگ جوامع مختلف چشمگیر است. در واقع

ابرازنگرانی ها و هشدارهای درین سوو
آن سوهستیم.

افسول فرهنگ ازپیامدهای همه
گیروعمومی برنامه های ماهواره ای
است. ازدیگریپا مدها معضلات برنامه
های ماهواره بی رشدروزا فزون بی
سوادای عمومی به جهت تماشای بی حد
این برنامه هاوعدم تمرکز و تفکر نسبت
به موضوعات ومطالب مختلف کاهش
دادوستدهای عاطفی واجتماعی درروابط
انسان ها بایکدیگر، رنگ با ختگی ارزش
های انسانی وباور های مذهبی و
نمادهای ملی ومیهنی ودرنتیجه خطر
سقوط فرهنگ اجتماعی بیش ازهر زمان
دیگراست واین معضلات نه
تنهاکشورمتمدن اروپایی و امریکایی
بلکه سراسر جوامع بشری را در معرض
خطر قرار داده متأسفانه دراین
روزگارروزبه روز به شمارافرادی که
دایما" در کـنجی لمیده و به تماشای
برنامه های مختلف یاهمواره مشغول
هستند، افزوده می شودوانسان فعال
ومحرک وخلاق گذشته به یک تماشاچی
منفعل مبدل شده وهرقدر که این وسیله
پیام رسانی، برسرعت جابه جانی و
نقل و انتقال اطلاعات و گزارش وقایع
ازمکان به مکانی دیگر می افزاید، همان
مقدارسرعت انتقال تحرك ازبیننده خود
می ربایدوعاملی برای سکون ورکود
انسان می شودمشکل دیگراینجاست که
ماهواره امروزابرازانتقال علم ودانش
محسوب نمی شود، بلکه وسیلهء برای

وقت گذرانی است.

هرآنچه را که برنامه های ماهواره ای
ارایه می دهند. همزمان برای تمامی
افراد گیرنده یکسان است. ولی گروه
بندی ها وطبقات اجتماعی و سنن
متفاوت بیننده گان و تفاوت درک
وشعوروسلیقه های انسان ها در محتوای
برنامه ها به چشم نمی خورد. گستردگی
بی نظیرماهواره به عنوان ابر رسانی
جمعی دربین جوامع مختلف به عنوان
وسیله ارتباطی و حضورآن حتی در
حریم خلوت وخصوصی مردم، این ابزار
را به عنوان قابل قبول ترین پیام آورو
پذیرفتنی ترین فرمانروای اجتماعی و
فرهنگی تبدیل کرده است.

تخریب فرهنگی در جوامع امروزی می
تواند با رسانه ها نوشتاری نیز صورت
گیرد.

ولی ماهواره ویا تلویزیون به عنوان
محسوس ترین وتاثیر گذارترین رسانه
همچنان درحال یکه تازی در عرصه
اجتماعی جوامع است. چراکه بدون
اتلاف وقت یا ضایع کردن وقت رفت
وآمدبرای خریدروز نامه ومجلات و
حوصله برای خواندن مطالب آنها، جعبه
جادویی تلویزیون یابرنامه های متنوع
وتاثیرگذاری عمیق سرنقش تمامی رسانه
ها را به تنهایی ایفا می کند. بهره
بیشتر ازین برنامه های ماهواره ای را
سیاست مداران کشورهای استعمارگر می
برند.

در نظم نوین کنونی یا دنیای تک بعدی

امروز، این کشورها درتلاش هستند که از
طریق تصاویر و برنامه های جذاب و
فرستنده ماهواره ای افراد جوامع
دیگروبالاخص جوانان آن را شیفته
فرهنگ وارداتی ونسخه پیچ شده
خود کنند. ورود ماهواره، به جهان
سوم، علی الخصوص ملت های که
باورهای دینی وسنتی آنها باعث تعالی
روح وسالم سازی آن جامعه بوده
، اثرات مخرب بیشتر ایجاد می کند. که
این معضله به صورت ناخواسته وارد
جامعه ما نیز شده وآنچه امروز دربررسی
رسانه ها جمعی جامعه جلب توجه می
کند. این واقعیت که رسانه هاوپیامدهای
ارسالی آن بـه هیچ وجه بیانگر
افکار عمومی جامعه ما نیستند، بلکه
تصویرواقعی جامعه با وجود افکارعامه
نا پسند وبراساس آنچه که هست
دررسانه ها تجلی میابد وعدم برخورداری
ازین واقعیت گرایی، به دیگررسانه
را قوی ترمی کند. درکناراین مسایل شدو
گسترش تکنولوژی ارتباطات وبهره
گیری قشرهای معین جامعه ازین وسیله
باعث ایجاد شکاف طبقاتی در یک جامعه
میشود.

درمقابل این هجوم فرهنگی بایدمقابله
فرهنگی صورت گیرد. برنامه سازان
فرهنگی و هنری و سـازمان هایی
ماننداداره ارشادواوقاف ونهادهای قضائی
کشوردربخش فنی سازی وسالم سازی
فرهنگی کمک رسانند. درمقابل تهاجم
فرهنگ باید القای فرهنگی صورت گیرد
تا مؤثر واقع شود.

د خبرونو د لومړیتوب وېشون :

د خبرونو د لومړیتوب نو وېشنه لکه څنگه چې نظر ته راځي دومره آسانه کار نه دی هغه څه چې ستاسې په نظر مهم دي کیدای شي د یو بل چاله نظر چندان اهمیت ونه لري .

د خبري، خبرونو طبقه بندۍ بېلا بېل او یوډبل سره توپیر لري . د نهوېجو خبرونو لومړیتوب احتمال لري چې یو ساعت وروسته د مهمو خبرونو څخه ونه شمیرل شي ځکه چې لومړیتوب یو ښه تغیر او بدلون کوي په یادې ولری چې زیاتره خبرونه په (مرگ، نجات او جوايز) پورې اړوند خبرونه دسترو لومړیتوبو څخه برخمن وي او د ملي، سمیه ایزواو ولایتی خبرونو په مقایسه لومړیتوب لري .

د کار په پیل کې چې مو هر څومره په دی هکله زده کړه کړی وی د لومړیتوبونو په هکله د خان په نسبت د تجربه لرونکو ژورنالستانو او د دې مسلک متخصصینو سره مشوره وکړی .

سره آشنایی لومړنی اړتیاوي دي چې یوویاند خبریال او ژورنالست ورته باید پاملرنه وکړی .

د کار په پیل کې باید د نوموړی دستگاه سره داجازی پرته تماس سره ونه نیسي ځکه تخنیکي انجنیر په ډیر دقت سره دستگاه تنظیم او عیاره کړی ده . همدارنگه د خبرونو سټډیو گانو ته د هر ډول پخو او گرمو شیانو دراوړلونه ځانوساتی اود خبرونو په میز باندی د تکیه کولو نه هم ډډه وکړي چې دادول غلطی نه بخښل کړی

د خبرونو د میز ترشاد کښناستلو طریقه:

د خبرو نو کته د خپل مقابل میز پر مخ په ترتیب سره کښنول، کله چې میکرافو فعال شی او د خبرونو په لوستلو پیل وکړی یوازینی کار چې باید یوتازه کار ژورنالست او ویاندی سرته ورسوی هغه د هری پانی په موقع او وخت را اخستل دي .

د لوستلو د پیل کولو نه مخکي په دي خاطر چې د خبر ټولي پانی په واک کښی لري خپل داد حاصل کړی او

په رسنیو کې د کار الفبا

لیکوال : چیف پریډمور

ژباړون: ناصر شاه سرحدی

د لوستلو نه مخکي خپل غږ صاف کړی، که څه هم شخصاً د خبرونو لیکوال هم اوسي .

یو یادوه ځلی خبرله مخی ولولی دا کار د دې تر څنګ چې مرسته کوي د متن غلطیانی هم ورته معلومېږي او هڅه وکړی چې غلطیانی نښه کړی دا کار ددی لامل

د خبرونو دمیز سره کار کول : په لومړی سره کې یو تازه کار خبر یال باید دمیز د کار کولو د طریقی سره خان آشنا کړی . هغه په دی معنی چې د کمپیو تر څخه استفاده د غږ، کاستونواو په هغی پوری اړوند دستگاه لکه : تلیفون (C.D) د خبرونو دستگاه، د غږ ثبتولو، د غږ ډلري کولو دستگاه

کیری چی ستاسی غږ نرم او صاف شي.

همدارنگه دخپلی ژبی د تمرین له پاره هغه جملی چی د ځینو کلمو سره یو شان وښی او تلفظ یې سخت وی په ښه او رسا توگه یې ادا کړی او ترڅنگ یې یو قلم په خپل لاس کې ولری ځکه ځینی وختونه مخکې له دې نه چې خبرونه د آنتن مخ ته ورشي د یو تېلفوني تماس په نتیجه کې نوي اطلاعات دیوی — خبری دموضوع په هکله ورکول کیري.

سم په څوکي کښینی، دا حالت ددی سبب گر ځی (دیافراگم) په ښه توگه عمل وکړی او په نتیجه کې تاسي په ښه شکل خپل خبرو وایی.

ژوره ساه واخلی چی دلو ستلو په وخت کې موساه کمه نشي او خپله پوزه او ستونی هم صاف کړی چی دو یلو په وخت کې ستاسی د تنفسی سیستم پوری اړوند لاره بنده نشی.

د اخبار دلوستلو طریقہ :

تجربه لرونکی ویاندویان خبرونه په داسی ډول وایی چی کاری ډیر ساده په نظر را ځی باید خپل خان داسی تنظیم کړي چې په یو ټاکلی حد کې پاتی شی او غږموډیر ستری کیدونکي آزار ونکي نه وی او په عینی حال کې خبرونه په داسی طریقہ سره ونه وایی چې هیجانی معلوم شی.

د خبرونو دلیکو په وخت کې کلیدی

او اساسی واژې برجسته او په ښه رنگ او ډول سره ولیکي چې دلوستلو په وخت کې یې په ټینګار سره ادا کړی.

همدارنگه د خبرونو د بندولو ترمنځ خالی فضا او د هرو دواړو خبرونو تر منځ یوه لیکه اوباسی ددی خبری په نظر کې نیولو سره کولای شی د هرو دریو کلمو ترمنځ یوه ثانیه وخت ونیسی اود خبرونو تقریبی وخت محاسبه کړی.

په رادیو کې دیو تجربه لرونکی ویاند د خبرونو دلوستلو طریقی ته غور کیدی دهغی دلوستلو د بیان طرز او دوخت داتکل موضوع ته دقت او پاملرنه وکړی دهر خبر په پای کې یو لنډ مکث ولری چې وروستی خبرونه جلاشي یو نطق (ویاند) باید یو ځانګړی حالت سره پیل وکړی له دی پرته چې ددی خبر تشخیص چی څه وخت یو خبر پای ته رسیری او روستی خبر پیلری داوریدونکی له پاره به سخته وي چې مهم ټکی دادی خبرونه باید په سلسه او روانه توگه وویل شي.

مخکي له دی چې خبرونه آنتن ته ورشي د هر فرصت له پاره د تمرین نه کار واخلی او هر څومره چې تمرین وکړی دخبر ویلو مهارت

موزیاتیږی .

داهم د یادونی وړده چې په دی برخه کې بریالیتوب د لیکنی سره نژدی تړاو لری ، د اوریدو جملو څخه ډډه وکړی ، سختو کلمو او (واژو) څخه ځان وساتی ، او د سختو کلمو پر ځای ساده کلمی استعمال کړی . که د خارجي اصطلاحاتو د سم تلفظ سره آشنایی ونلری د خبرونو د ویلو په وخت کې به ورته اندښینی پیداشي د هر څه نه دمخه د همدی (واژو) د تلفظ له پاره مرسته وغواړی .

هیڅکله هڅه ونه کړی چې پردی اصطلاحات د بومی خلکو په شان ادا نکړی داکار نه یوازی ستاسی د ویلو سرعت را کمی بلکی ټولی اصطلاحگانو یا بهرنی نومونه په هما غه اصلی شکل تلفظ کړی ستاسی تګ به عجیب په نظر راشی او که تاسی دي اصل ته پام ونه کړی ستاسی د خبری موضوع ارزښت به راکم کړی لو بغار یتوب بازیګر نوته پریر دی او په پای کې کوشش وکړی دسټډیو څخه دو تلو په وخت کې په هماغه شکل ووزی لکه څنگه چې دداخلید و په وخت کې هیله لری اوهغه کاغذ ونه ، فیتی او کسټونه چی کارموتری اخستی راټول او بیا د سټډیو څخه خارج شي.

در شهرت

موسیقی بازاری شده

گفت و شنود ویژه با ظاهر هویدا:

هویدا از شمار کسانی است که نیاز به معرفی ندارند. این را نیز همه می دانند که هویدا تنها یک آواز خوان و هنرمند نبوده است. هویدا از شمار هنرمندانی است که هنرش را نمی توان از شخصیت و اندیشه ها و آرمان هایش جدا کرد و هر کدام را جدا جدا ارزیابی کرد. شخصیت و هنراوهیچ گاه با قدرت زر، زور، عادات، رسم و رواج ها و عنعنات نه تنها هیچ همنا نشده اند، بل در برابر آن ها قرار گرفته اند.

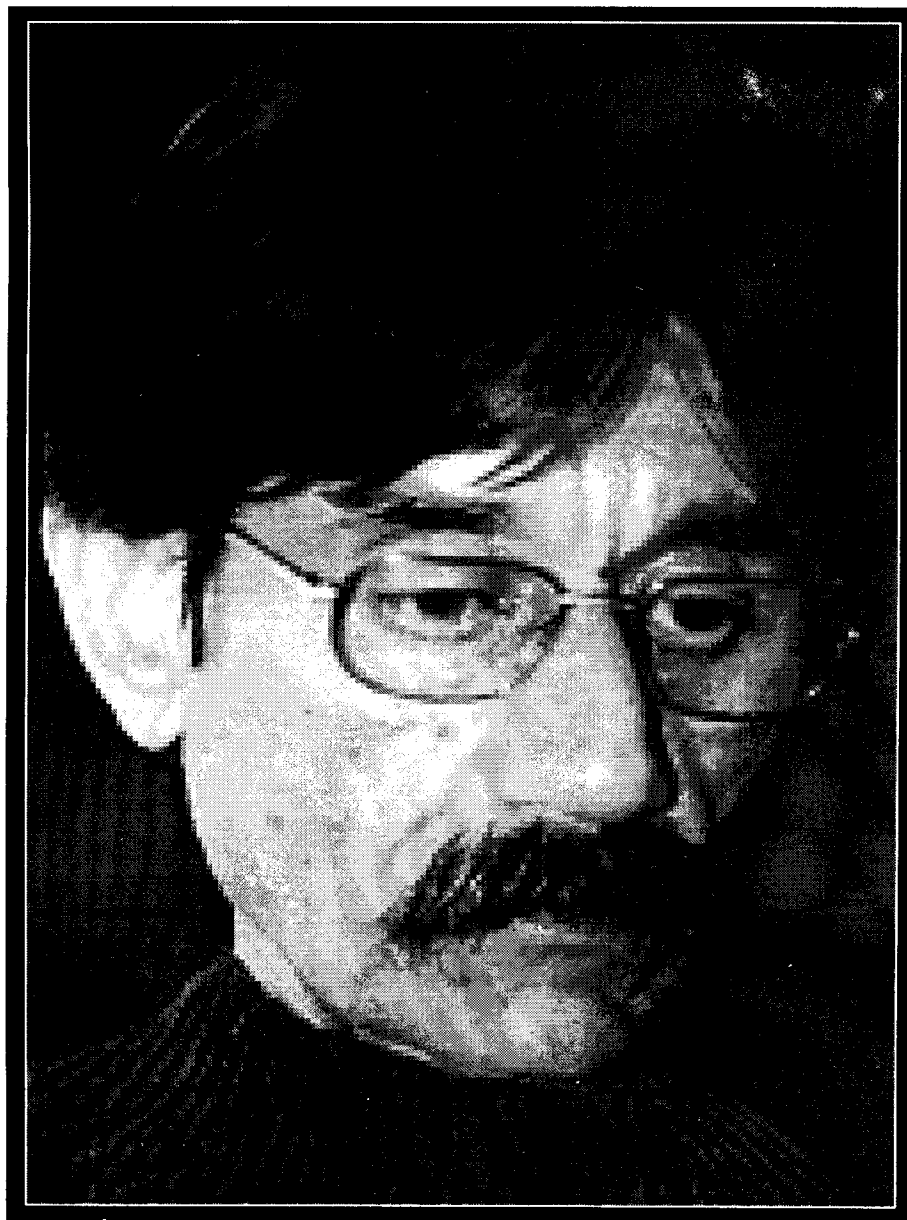
هویدا هیچ گاه هنرش را برای ثروت اندوزی به کار نینداخت. حتا آن گاه که در اوج شهرت و محبوبیت قرار داشت، هنرش را وسیله یی برای امرار، معشیت مبدل نکرد.

هویدا در زمانه های دشوار و پرخطر نیز زیانش را پشت سی و دو دندان قید نکرد بود؛ پس باوجود آن هم آیا هویدا ناگفته هایی دارد که در یک گفت و شنود آزاد بکوشیم آن را از زیانش بشنویم و به خواننده گان تقدیم کنیم؟ آخر او هم ظاهر است و هم هویدا.

براساس قرار قبلی، برایش تلفون کردم بی آن که از پیش پرسش هایی را نزد یادداشت کرده باشم؛ از هویدا پرسیدم:

س- تا چه حد به آرمان ها و آرزوهای دوره کودکی، نوجوانی و جوانی رسیده اید؟

ج- این پرسش من را به یاد یک خاطره از سال های بسیار پیش انداخت. باری میان من و یکی از دوستانم بگو مگویی پیش آمد. او گفت: « هویدا! از خدا می خواهم که آرمان به دل از جهان

ارکستر آماتور را سازمان دهم و بکوشم تا هنرمند و هنر موسیقی در جامعه جایگاه شایسته بی کسب کنند .

خوب البته باید بگویم که من از پنج ساله گی شروع به تمرین موسیقی نمودم و در هفت ساله گی هارمونی نواخته می توانستم ؛ ولی با وفات پدرم و در نتیجه پیامدهای این حادثه ناگوار برای خانواده ما، برای سالیان چندی تا زمان برگزاری جشن های معلم در مکاتب ، فرصت پرداختن به موسیقی را نیافته بودم.

در مورد ایجاد ارکستر آماتور تصمیم بگیرم و این تصمیم را عملی نیز بسازم. این که تشکیل ارکستر آماتور که تنها چند ماه پس از بنیادگذاری به شهرت و محبوبیت بی نظیری رسید ، چه نقشی در دگرگونی دید و برخورد مردم با هنرمند و موسیقی در افغانستان شد و چه دگرگونی هایی را در خود موسیقی و نقش آن در جامعه به بار آورد .

خوب ، در همین جا با استفاده از فرصت می خواهم بگویم که استاد مددی با نوشتن کتاب تاریخ موسیقی افغانستان ، آن هم در یک برهه بسیار بحرانی برای فرهنگ و هنر به خصوص هنر موسیقی ، خدمت فراموش ناشدنی انجام داده اند که شایسته سپاس و ارج فراوان است. و اما ، در این اثر کاستی ها و اشتباهاتی نیز است به خصوص در رابطه به ارکستر موسیقی آماتور. به همین سبب است که روشن ساختن و ثبت این تاریخچه را به حیث بنیادگذار آن وظیفه خود می دانم .

درباره موانع و دشواری هایی که در زنده گی هنری تان ، به ویژه در آغاز ، مواجه شده اید ، نمی پرسم . روشن است که نوآوری ، آن هم اگر تا سطح تابو شکنی پرسد ، در آغاز و آن هم در یک جامعه عنعنه بی ، با چه دشواری ها و موانعی رو به رو می شود .

س - درمیان آن همه دشواری ها چه کسی بیشترین نقش را در تشویق و رهنمایی شما در تداوم راهی که انتخاب کرده بودید ، داشت ؟
بقیه : ۴۲

ج - فکرمی کنم تصادفات نقش تعیین کننده نداشت. کشش و نیاز درونی و اراده آگاهانه عوامل تعیین کننده بود. من در لابلای اوراق تاریخ کشورم سرگذشت پرفراز و نشیب هنر موسیقی را خوانده بودم. طوری که روشن است، وقتی شماری از استادان و هنرمندان که سردهشته شان استاد قاسم بود ، در زمان امیر شیر علی خان ، به کابل دعوت شدند ، اگر حافظه ام اشتباه نکند ، نخست در کوچه خواجه گردک مقیم شدند. وقتی زنده گی این هنرمندان بنابر تعصبات حاکم بر جامعه و به خصوص ملا های متعصب که موسیقی را در اسلام حرام می دانستند ، با خطر مواجه شد ، هنرمندان را جهت تأمین امنیت بیشتر ، در نزدیکی بالاحصار مقیم ساختند. حتا از این محل هم وقتی آنان به دربار می رفتند ، با کاروانی از افراد مسلح و فیل ها همراهی می شدند. این را هم خوانده بودم که استاد قاسم در زمان شاه امان الله در دربار مقام ارجمندی داشت ، حتا گفته می شود که استاد قاسم در جلسات کابینه نیز اشتراک می ورزید و به روایتی در کنار شاه می نشست. ماجرای آهنگ «گر ندانی غیرت افغانیم - چون به میدان آمدی می دانیم» و واکنش سفیر انگلیس در برابر آن را همه خبر دارند. سفیر انگلیس با شنیدن این آهنگ حماسی افغانی که آزاده گی ، آزادای خواهی ، غیرت ، اراده و عزت نفس افغان ها را بازتاب می داد ، برای کم زدن استاد قاسم از او می پرسد که آیا با نوشتن بلد است و یا نه . استاد قاسم جا به جا نوشتن سرود استقلال را می نویسد و به سفیر نشان می دهد و می گوید که بیا آن را یک جا اجرا کنیم . سفیر برای این که دسترسی خودش را به هنر موسیقی نشان بدهد ، یک جا با استاد این سرود را اجرا می کند . و در پایان استاد قاسم ، به سفیر می رساند که او با خواندن سرود استقلال افغانستان در واقع داعیه ملت و دولت افغانستان را به رسمیت شناخته است. و این زمانی بود که تا هنوز انگلستان استقلال افغانستان را به رسمیت نشناخته بود. من که این تاریخ را خوانده و در حافظه داشتم. تصمیم گرفتم که باید

بروی». گفتم : مگر از من چه بدی دیده ای که چنین چیزی را در حقم آرزو کردی ؟ او که دید من جدی هستم ، گفت: آزوده نشو . تا به حال هیچ کسی، حتا موفق ترین انسان ها ، نبوده که به همه آرمان هایش رسیده باشد. پس هرکسی که می میرد ، آرمان هایی را با خود به گور می برد.

حال که می بینم ، آن دوستم راست گفته بود.

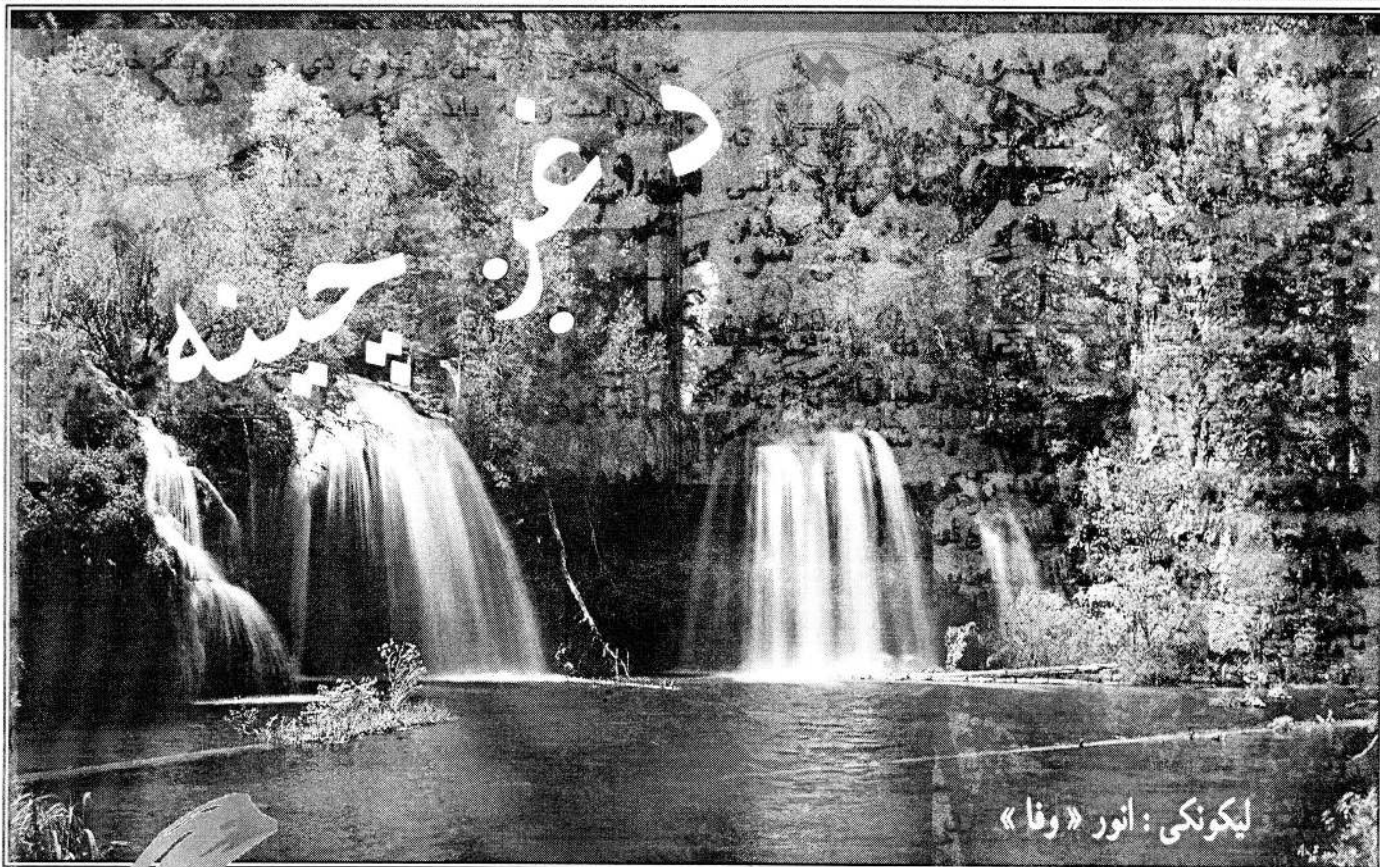
س- شما در کودکی محرومیت ها و دشواری های بسیاری را بر شانه کشیده اید. وقتی به آن دوره از زنده گی تان فکر می کنید احساس افتخار می کنید و یا این که احساس درد؟

ج - بلی ، زمانی که پدرم چشم از جهان بست و ما باید مادر مان را در تأمین معیشت خانواده کمک می کردیم و در عین زمان باید به مکتب هم می رفتیم ، زنده گی چندان ساده و آسان نبود.

آن زمان دردناک بود ؛ ولی امروز فکر می کنم حق داشته باشم به آن گذشته افتخار کنم که زیر بار دشواری هایش آب نشدم ، بل ابدیده گشتم.

ولی درحاشیه این پرسش می خواهم بگویم که اگر پدرم آن قدر زود از دنیا نمی رفت و من زیر سایه او بزرگ می شدم ، شاید یک دکتور طب می شدم. آرزوی او چنین بود. خوب ، کشور و مردم ما به طبیب هم احتیاج داشتند و دارند ؛ ولی در آن صورت شاید نمی توانستم دنبال هنر موسیقی بروم و در نتیجه من هویدایی کنونی نمی شدم.

س - آیا لحظه و حادثه خاصی را به یاد دارید که شما را بر آن داشته باشد تا به خود بگویید و تصمیم بگیرید که باید حتما در راه هنر موسیقی بروید ؟ خوب شاید بهتر باشد ببرسم : رو کردن شما به هنر موسیقی پاسخ به یک نیاز درونی بود ، پیامد یک حادثه بود و یا این که جریان زنده گی شما را خواسته ناخواسته به این راه کشانید؟

لیکونکی: انور «وفا»

روح تر زمان مشر دی

ژوندی کلام

«سپڅلي ارواح په ټاکلي وخت، په خپله فرستې مړانه عمل کوي»

روح د عشق سپر دی

دغه ستره نښه په نور او جوړ کي راغلي

چې په ځان خبرې او خدای خبرې سره پرتله راولېږي او د ژورو کورنۍ په څېر خپل هېر کور ته الوت وکړي.

روح ستر دی، مشر دی؛

اصلاً عمر نلري.

عمر په زمان پورې تړاو مومي او روح تر زمان مشر دی.

روح راغلی چې لومړني حقونه زده کړي،

(عشق، اګاهي او ازادي).

پرتله له هغه هرڅه دروغ دی!

زړه زما او هغه کور دی. دا زموږ تر ټولو لږدې حقیقت دی.

زړه مو په مینه ورکړی؛ د خدای لپاره مو زړه مېنې ساتلای.

اشر د خدای دی؛ موږ نشي پوا څه نه لرو!

خدای ښه!

خدای لرو!

څو په رښتیا څه غواړو؟!

خدای یوازې مینه کوي؛ ځکه شعر لرو!

ژوند مینې غږولې، روزلې؛

او مخ په لومړني کور بیولای.

مینه خدایي ناره ده!

زړه کې څوک نه ځایې پرتله هغه نه!

خدایه!

څه بېشته چې ویي غواړم، ویل باید دمدون دندار کړم
یا هرڅه وانه غوښتي؛ ستا دینم او مهرباني او عزت او پوښتنه لاسو اګاه یاست؛

او یوازې غواړم چې ستا د ارادې او خوښۍ کړنلار شم
غواړم ستا زما وي او غږونه وانی او ما لورنۍ یوسي.

هو، پرتله له خدای هرڅه دروغ دی!

شناسایی کارمندان موفق R.T.A

خانم صاهره مقصودی صدیقی یکی از کارمندانی موفق و سابقه دار رادیو تلویزیون ملی است که از کودکی روانه استودیو شد و از خوانش مطالب برنامه اطفال آغازین همکاریش تا امروز پایه دار و استوار ماند.

خانم مقصودی صدیقی زمانی که تحصیلاتش را به پایان رسانید به طور رسمی در رادیو تلویزیون مقرر و در اداره هنر و ادبیات رادیو افغانستان تهیه کننده داستان های دنباله دار شد که هم زمان در بخش تمثیل هم نقش اجرایی نمود. مدتی در اداره سینمایی تلویزیون به حیث مدیر بخش سریال بود که در قسمت خواندن ترجمه و دوبلاژ سریال ها و فیلم ها نقش فعال داشت. سپس کارگردان برنامه «از لایلی آرشیف» نشراتی تلویزیون و اکنون سمت کارگردان برنامه «کورلی ژوند» تلویزیون ملی را به عهده دارد. در ترجمه از زبان دری و پشتو مهارت شایانی دارد.

خانم صاهره مقصودی صدیقی ۶۱ سال از عمر پرباراش را وقف خدمت و تهیه برنامه های متنوع و آموزنده برای هموطنان نموده است. وی خانم جدی و پرتحرک است با وجودیکه تکلیف صبحی عاید حالش می باشد اما با آن هم پاینده به حضری و مقررات بوده کارهای یومیه را به وجه احسن انجام می دهد. موفقیت و صحت برایشان خواهانیم.

مدیریت ترمیمات تولید ۲ کار کرد. و اکنون به حیث مدیر عمومی استودیوهای ایدت و کاپی تلویزیون کار می کند.

انجنیرولی احمدکبیر در ترجمه فلم های انگلیسی توانمندی خاص دارد بیشتر از ۴۰ فلم را ترجمه و نریشن آنرا خوانده. آقای کبیریکی از انجنیران فعال توانمند و ذکی است نوآوری در برنامه ها هدف اصلی اش است. تعدادی از زیگنال های تلویزیون را طرح و گرافیک نموده است از مثال های برجسته سرود ملی، ساعتی با شما، جهان ما، جهان حیوانات و دیگر برنامه ها. در پهلوی مسؤولیت در استودیوهای تلویزیون، ترجمه و نریشن فلم ها، همکاری توانا و فعال برنامه ساعتی با شماست که علاوه بر ترجمه متن در تهیه خبرهای و گزارشات جالب و دیدنی برنامه را یاری رسانیده. به روزی و موفقیت بایشان باشد.

انجنیرولی احمدکبیر در سال ۱۳۷۰ از انستیتوت پولی تخنیک کابل به سویه ماستر فارغ التحصیل شد. و بعد از طی چند ماه در همین سال به حیث انجنیر ایدیت در استودیو ۲ به طور رسمی مقرر و در سال ۷۴ در

محمد الله سيد زاده دراديو افغانستان يو تکړه او سابقه لرونکی کارکونکی دی چې ډیری په زړه پورې خپروني يې دنشراټو لپاره چمتو کړي دي. ښاغلی سيد زاده لومړنی زده کړی يې دکاريزميرپه کلی کې دسميرزاعلی خان ښونځي د شکر دري په ولسوالۍ کې پيل او دکابل ښار داعتبارخان له ښونځي څخه دېکلوریا په کچه فارغ شوی دی . کله يې چې ښوونځی پای ته ورساوه،عسکری خدمت ته شامل شو،او بيا دهغی مینی له کبله چې دراديو افغانستان له خپرونو سره يې درلوده ، په دی وتوانیدی چې په کال ۱۳۷۵ کې په رسمی توگه په راديوکي مقرراو دکابل پيل څخه دمعارف اسلامي په اداره کې په اداري کار ونو بوخت شو. او پس له څه مودی دهغه استعداد اوپوهی له امله چې درلوده يې دخپروني جوړونکي شو، اودیري خپروني يې د

نشرله پاره چمتو کړي دي ديپلکي په توگه : دقرآنکریم تلاوت اوترجمي ، دافکاروپه بهیرکي ، سیرت النبی ، الهی وړانگي . نوموړی برسیره په دی چې دخپروني جوړونکي دي دویانده او لیکوال دنده هم ترسره کوي

محمد الله سيد زاده دهغی خاطري په هکله چې دویاندي په هکله لری وايي :

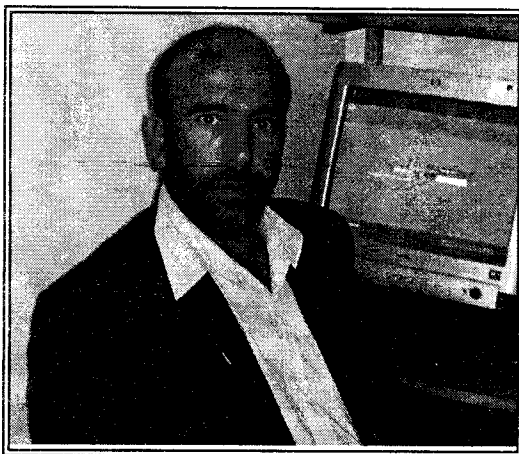
کله چې يې په لومړي ځل وياندي کوله دنشراټوريس اوخيني انجنييران هم هلته موجودوو چې دی يې دیرتشويق او وستايه .

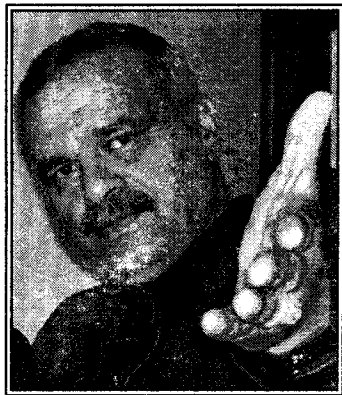
نوموړی دراديو افغانستان دنشراټو دلوی رياست څخه يو ستاين ليک هم ترلاسه کړی دی .

فاروق ساپی د مرحوم عبدالمنان (ساپی) زوی په ۱۳۴۳ هجري لمريزکال د کونړ ولايت د نورگل ولسوالۍ دمزارددري دسين زايوپه کلی کې زيږيدلی دي لومړني زده کړي يې دمزارددري پــــه ښوونځي کې لوستلي دي يوولسم ټولگی يې دننگرهار ولايت دننگرهار په ليسی کې لوستلی دي اودولسم ټولگی يې د کونړ ولايت دمزارددري په ليسه کې پای ته رسولی دي. په ۱۳۶۲ هجري لمريز کال دپخواني شوروی اتحاد دقزاقستان دالماتا په دولتي پوهنتون دژورناليزم په پوهنځي کې شامل اوپه ۱۳۶۷ کال کې يې ددغه پوهنځي څخه خپله ماستري واخستله دوه کاله او اووه مياشتي دهيواد په هوايي اومدافعه هوايي قواوو درادارو په(۲۱۰) غنډ دبگرام په هوايي ډگر کې خپله عسکری ترسره کړی ده په ۱۳۶۹ کال کې ترخپض شو. په ۱۳۷۲ هجري لمريز کال کې دراديو افغانستان دخپرونو درياست دروزنی په اداره کې د نسيم هندوکش دخپروني پروديسر مقرر شو

او پس له څوکاله دافغانستان دملی راديو داطلاعاتو دمديريت دراپور تاژ ونو په څانگه کې کار پيل او بيلابيلی خپروني لکه دراديوبي سفر، بيارغونه ، مرکي او رپوتونه ، دراديو افغانستان او چارواکي ، داسی نوری خپروني نشراټو لپاره چمتو کړی دي.

ددی ترڅنگ خبری رپورتونه هم برابروي فاروق ته دريمه درجه ستاينليک دراديو افغانستان درياست له خوا ورکړل شوی دي . نوموړی په ډير دقت او رښينوالی سره خبرونه او رپوتونه جوړ وی او دنشراټو لپاره يې چمتو کوی . دښاغلی فاروق ساپی لپاره په روانه دنده کې لازيات برياليتوب غواړو .

موسی رادمنش

بگاهی به سیر سینما افغانستان

موفقیت رایگان به دست نمی آید، موفقیت قیمت دارد، قیمت آن بذل کوشش وجد وجهدمتادی است.

در اوایل سال ۱۳۵۷، فعالین موسسه آریانا فلم وشایقین هنر فلم، انتظارنمایش فلم سینمایی (غلام عشق) را داشتند، در کشور تحول یارویداد هفت ثوربه وقوع پیوست وضعیت در کابل وسراسر سرزمین ما دگرگون شد، اما تلاش ها، کوشش ها ادامه داشت، فلم سینمایی (غلام عشق) که دارای محتوای خان سالاری، وضعیت زمینداران، دهساقین تهی دست، نشانه های افکار روشنگری، عشق ومحبت را که در قالب فلمنامه در آورده شده وبه وسیله

توریالی شفیق

سینما گران وهنرپیشه گان به تصویر آمده بود، فلم غلام عشق يك فلم داستانی، هنری وآموزشی ومایه اندیشه وتفکرسالم سینماگران مامحسوب می شد. ثمره کار عاشقانه اعضای آریانا فلم، درراس کارگردان فلم توریالی شفق وفلمبردار انجینیر لطیف احمدی، همکاران فنی ومسلسکی بورد ریاست افغان فلم مراحل چاپ ولابرتوار، پراسس آن به پایان رسید، اما به نسبت رویدادوهفت ثور پالیسی سیاسی وتبلیغاتی رژیم وقت همانند بسیار از رژیم های دیکتاتوری سیاسی، خواستند عرصه سینما را تحت تسلط وانحصار خویش (رژیم بر سر اقتدار وقت) در آورند، این نوع حرکت در حیات سینمای افغانستان نخستین بار بود که قیچی سانسور طبقه کارگر (رژیم وقت) بر پیکر سینمای نوپا ضرب به زدوفلم (غلام عشق) که فلمنامه آن برداشتی بود از جامعه طبقاتی وپیام آوررهایی از زیرستم خان وارباب سالاری ورفتن به زنده گی همصدایی وهمدلی که نیاز جامعه بود وبا مهر و محبت، عشق ودوستی پیوند زده شده بود، فشار آورده شد تا از نمایش فلم به پالیسی رژیم استفاده شود و قهرمان

فلم (غلام عشق) در صحنه های فلم به گونه ای به صحنه آریایی مجددچنان پیوندیابد که از جمله فعالین اعضای حزب به شمار آید وبعداً "منحیث عنصرفعال به حلقه ازدهاقین حزب بپیوندند، این طرح چنانکه معلوم است يك پیوند ناجور می نماید، طرف تائید کارگردان فلم آقای توریالی شفق قرارنگرفت و فلم برای مدتی تحت بازداشت قرارگرفت واجازه نمایش داده نشد.

دست اندرکاران متأثر بودند، چون در تهیه وتولیدفلم زحمات زیادی رامنتقل گردیده بودند به کارگردان فلم طرف شدند تا زمینه ساز شودوفلم اقبال نمایش یابد، روی این انگیزه وارج گذاری تلاش های دست اندرکاران فلم، مرحوم توریالی شفق، انجینیر لطیف واعضای رهبری موسسه بادر نظر داشت، نظریات اربابان رژیم وقت که چندان صحنه ای از فلم سانسور گردید، افزود صحنه های جدید با جلوه های هنری، بالاخره فلم بدوقسمت مبدل وبادر نظر گرفتن نظر یات، فلم (غلام عشق) در قسمت اول، اقبال نمایش یافت باوجود این همه

مشکلات ، تما شای فلم با استقبال گرم مردم قرار گرفت وسیر تکامل در روند سینما به شمار آمد. در فلم (غلام عشق) چهره های ممتاز موفق چون : شاه جهان، مینا شفق ، اکرم خرمی ، فتح الله پرند ، محمد جان گورن ، قادر فرخ، سلام سنگی ، سید علی عالمی ، خورشید نور، بصیره خاطره ، عارف الدین، عبدالله وطن دوست، مجید غیائی، موسی رادمنش و دیگران در اجرای شخصیت های از فلم طـــــرف تائید تماشاگران قرار گرفت و واقعا" فلم در آن زمان به قدردانی ، مردم هنر پرور ما روبرو شد وباعث گردید تا دست اندرکاران ازین حمایت مردم با اراده و قوت کار بسوی شگوفایی سینمای خود با

گام های استوار برای انکشاف وتوسعه سینما وفرهنگ خویش اقدامات عملی را روی دست بگیرند.

از طرف دیگر انکشاف پالیسی در محور رویداد هفت ثور زمینه را برای تشبثات ، پرودکشن ها(موسسات فلم سازی) در کشور تنگ ساخت و آزادی که داشتن ، بر آن قیود وضع کردند ، اندیشه بر آن بود تا پرودکشن ها فعالیت های خویش را در چارچو کات دولت، تحت پالیسی آن ، به اجرا گیرند ، این پالیسی بـــــرای بعضی هامورد قبول قرار گرفت ولی دسته ای: بر آن بود تا موسسات فلم ســـــازی در کشور طبق پالیسی مطبوعات به کار آزاد

بپردازد، اگر آثار هنری فرمایشی وتحت رهنمود مستقل دولـــــت باشد، آزادی افکار صدمه می بیند، بدین اندیشه گروه ای در چنین پالیسی را نپذیرفتند با وجود چنین حرکت دولت وقت ابلاغ داشتند که ریاست افـــــغان فلم راسینماگران با کار پریشان قوت بخشند، به عنوان محصول مشترک، فعالیت سینمایی را پیش برده به تولیدات خویش اقدام نمایند، دولت هـــــر گـــــونه همکاری، حمایت اقتصادی، تخنیکی را در امر تولیدات با گروه های فلم سازی بایک تفاهم مشترک و هماهنگی در نظر خواهند گرفت .

این حرکت وهوشدار برای مدتی میان سینماگران آزاد مورد بحث قرار گرفت .

انیسه وهاب خاورته ...

دتمثیلی هنر کار پو هان په دې موضوع بڼه پو هیږي چې په یوه صحنه کې دیوې موضوع، پېښې، شخصې او دهغو په تړاو په لازم کرکټر دخیل درول لو بول او عیارول دومره ساده خبره نه وه، خو ارواښاده انیسه وهاب ددغو ټولوپه ماهیت، نزاکت او حساسیتونو کې پوره غښتلي وه او ددې ټولو ترڅنګ خپل رولونه په هغسې هنري ظرافتونو او شایستګیو اجرا کول. نو له دې ځایه دهغسې ارواښادې مړینه په رښتیني یوه ستره فرهنګي ضایعه ګڼل کیږي او په دمره سادګۍ به یې بله هنرمنده ځای ونه نیسي.

ددې لپاره دانیسي وهاب دهنري وړتیا او پیاوړتیا په اړه زما ادعا مصداق پیدا کړی نو په دې اړه به دهغې د همکارانو څرګندونو ته مراجعه وکړو.

د نندارولویت مدیر محمد همایون فیروز داسې معلومات وړاندې کړل: مرحومه انیسه وهاب ټمیر بعد از گذشت اضافه از چهار دهه در عرصه شگوفایی هنر و فرهنگ داعی اجل را لبیک گفت

انا لله وانا اليه راجعون

آن گاهی که مرحومه انیسه وهاب ټمیر هنوز کودک بیش نبود که به رادیو افغانستان آن وقت آغازیه کارهنری کرد. گذشت زمان نامش را در ردیف هنرمندان با نام دیار عزیز مان افغانستان قرار داد. انیسه وهاب ګلي بود در باغستان هنر.

گذشت زمان و استعداد فطري اش آن چنان انیسه وهاب ټمیر را در دل ها جا داد که ایفا نقش آفرینی در سینما، تیاترو تلویزیون ورد زبان ها گشت. از همین جهت نامش را بازیب جان آراستند. آن گاهی که اهریمن بد کنش جنگ در وطن عزیز ما سایه افکند در جمع هزاران هم وطن شریف ما انیسه وهاب نیز مهاجر گردید. در دیار مهاجرت نیز آرام ننشست و در کنار هموطنان عزیز ما تیاتر غربت را بنا نهادند.

کله چې په هیواد سو له ایز شرایط را منځته ته شول نوموړی دیوې پوښتنې په ځواب کې ددې دکارنامو په اړه وویل:

گاهی که آفتاب صلح و خوشبختی در وطن مان بدرخشید گرفت در جمع هزاران هم وطن مهاجر انیسه وهاب ټمیر نیز به وطن برگشت. و در تعداد

بیشمار فلم، تیاتر و نمایش رادیویی و تلویزیونی نقش آفرینی نموده به حق از عهده نقش خود به خوبی بدرآمده است. از همین جهت انیسه وهاب ټمیر را بانوی هنرنامیده اند.

ارواښادې انیسه وهاب په زړه پورې ښواخلاقواو نه هیږدونکو کارنامولرونکې وه لکه چې ښاغلی فیروز وایی: این بانو هنر اش را با کمال عشق و محبت انجام می داد، لبانش همیشه آکنده از خنده عشق به کار و هنر، از همین جهت همه او را پسته خندان می نامیدند. در جمع هنرمندان دیگر انیسه وهاب ټمیر تیاتر ګدی را بنا نهاد.

زمانیکه رنجور بود هیات رهبری رادیو تلویزیون ملی به عیادتش رفتند. با گذشت زمان مرض تن رنجورش را ناتوان ساخته تا اینکه بستر گیر شد. اما لبانش با دیدن یاران هنرش همیشه خندان بود.

بالاخره مرګ به سراغش آمد.

جامعه هنری افغانستان مرګ انیسه وهاب ټمیر را ضایعه بزرګ میدانند.

امین تائب

سبزه های وحشی در کوهسار

دلپذیر است اینجا زیرا گوشه آرام و دور از هیاهوی شهر است

دور از کسان دروغگوست.

دور از شهریانی که زیانم را نمیدانند.

دور از شهر که دلم را در آن جا گم کرده ام.

دلپذیر است این جا، زیرا که با طبع آرام من همنواست و بستریست که در آرامش آن میتوانم در دریای رویاهایم ترا خوب جستجو کنم و برایت بگویم: ای ستاره تابناک آسمان خیالم! چه غباری ترا از دیده من پنهان میدارد. زمانهء ستمگر یا غبار خاطر.

اینجا، دامن کوهسار است. هوا هوای توست و یاد یادی تو.

دلپذیر است این جا، زیرا نسیم خوشگوار شامگاهی نفس به نفس بوی خوش سبزه های وحشی دامنه را به دماغ آشنا می سازد.

حسرتا! این بوی خوش مرا به یاد روزهایی می برد که از کنارت می گذشتم، روان افسرده ام را تازه می ساخت.

دریغ! از ستم زمان که ترا از دیده من دور برد و فضای آرزویم را تاریک و پر غبار کرد.

ای خوشا آن لحظاتی که نگاهایم پنهان، با ادب شاعرانه، غرق تماشای تو می گردید.

اما اکنون دیرریست زیرا تواز دیده، دور رفتی ولی چیزی راکه از دست نداده ام، دفتریادهای توست که همیشه آن را با خود دارم که جز نام تو چیزی دیگری در اوراق آن نیست. آری در هر قسم نام توست.

دریغ! زمان میگردد و هر چه سر راهش باشد آن را با خود می برد. ولی نه خواهد توانست ترا از یاد من ببرد.

آری نمی خواهم نامت را روی این کاغذ بنویسم.

مباد کاغذ از دستم بر زمین افتد و من گنهکار شوم.

نی نی نمی خواهم نام زیبای ترا از دلم بیرون سازم.

د خوابو ه آواز او ښکلی خپرې لرونکې نطقې

میرمن نسرين امرخيل سره لنډه مرکه:

سیاسی، ټولنیز او داسې نورې خپرونې او مطالب وار په وارو پیلې دی ترڅو خبرونو په ویلو سره یې د رادیو اوبیاو ټلويزيون په پرده غږ پورته او څیره یې ښکاره شوه.

دې وویل که زما په مخ کې هر څومره ستونزې هم را منځ ته شي بیا به هم خپلې دندې ته دوام ورکړم او داځکه چې غواړی هغه خپرونې چې محتوا یات یې ډیر ګټور دی هیواد والوته ووايي او لدی لاری دخلکو اوکورینوله پاره د خدمت جوګه شی.

لومړنۍ خپرونه چې ماته راکړ شوه د کورنۍ ژوند خپرونه وه.

دی بیا هم تکرار کړه چې ددې په آند یوه وینانده باید ښه صفتونه، ښه اخلاق، نرمه اوڅور لهجه او داسې نور اخلاقي ممیزات ولري.

چلندونه یې صمیمانه، اوډتولو ستونزو سره په میرانه مبارزه وکړي په رښتیا میرمن نسرين دا دملی رادیو ټلويزيون د خواږه آواز، ورین تندې پیاوړی نطقه په خپل نوقی اومسلکي انتخاب کې بریالی ده. اوبیا هم هیله منه ده چې لا بریاوې یې په برخه کې شي.

دمدنی پلوه یې کورنۍ وضعه ښه ده واده یې کړی درې زامنو اویوه یې لورده.

دمیرمن نسرين امرخيل ډیره ښه خاطره داده چې د لومړۍ ځل لپاره یې کله چې د (ترانه ها و سخن ها) خپرونه په ژوندی ښه د رادیو له لاری وویل ډیره بریالی وه او چې دستدو څخه را ووته نو د نطقانوود مدیر او دوستانو له خوا ډیره تشویق شوه.

تجربوی ښوونځی کې پیل کړی او د پکلور یا زده کړی یې د ننګرهار په آلابی لیسې کې پای ته رسولی دی. د ژوند شرایطو ورته ددې فرصت ورنه کړ چې لوړی زده کړی تر سره کړی.

د میرمن نسرين په وینا له کوچینوالی څخه یې دنطاقی د مسلک سره مینه درلودله او کله یې چې په کابل کې استوګنه غوره کړه نو یې د هغی مینې اوعلاقې له مخی چې دنطاقی له هنر سره یې ډیر لوده دملی رادیو ټلويزيون د نطقانو مدیریت ته چې هغه مهال یې مدیر سردار محمد همرزو ورغله د هغی ښه استعداد او د جملو د ښه تلفظ او ادا ددی باعث شوه چې نوموړی په ازموینه کې بریالی شی اوپه رسمی توګه په ۱۳۶۱ کال کې درادیو افغانستان د نطقانو په اداره کې د ویناندی په توګه مقررره شوه. له هغه لومړۍ وخت څخه یې د لومړنۍ نطاقی په توګه ډیری ادبی،

ښه نطقه باید ښی، حنجري، ښی څیرې او ښی وړتیا لرونکې وي، متنونه ښه ولوستلای شي، دلغتونوپه معنا اومواردوښه وپوهیږي. اوپه ښه توګه یې افاده کړای شي چې نه یواځې اوریدونکي پرې ښه وپوهید لای شي بلکې زړونو ته لار پیدا کړی او هغوی تر ژورې اغیزی لاندی راولي.

دیوښه او وتلی ویانـــد په اړه دا هغه څرګندونې دي چې دملی رادیو ټلويزيون دښه غږ لرونکې ویناندې اغلی نسرين امرخيل د یو ی پوښتنی په خواب کې وکړي.

نوموړی د داکتر جمعه خان لور په ۱۳۴۴ هجری لمریز کال دافغانستان د میدان وردک ولایت په میدان ښار کې نړۍ ته سترګی غړولی دي د پلار رسمی دنده یې په جلال آباد کې و، او لومړنۍ زده کړی یې په ۱۳۵۱ کال دننګرهار د جلال آباد ښار په

قادر اشپاری

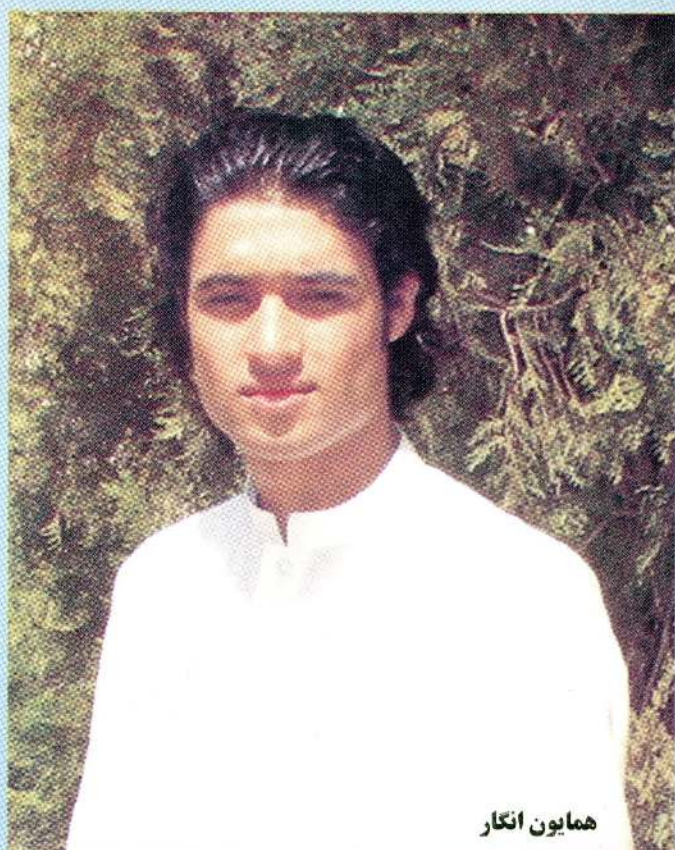
ماریا عیار

شفیق مرید

شاه محمد محمود نوروزی

همایون انگار

واله

صد غوره از آن شکل و شمایل به دل ماست
 این میوه از آن غم حاصل به دل ماست
 از سوختن یک پر پروانه چه حاصل؟
 شمعیم که داغ همه محفل به دل ماست
 هر چند که مژگان تو زد خار به چشم
 صد شکر که ابروی تو مایل به دل ماست
 باغچه بگشاید که لب را بکشاید
 آن عقده پیچیده و مشکل به دل ماست
 از عشق تو هرگز نکند ((واله)) شکایت
 داغ گل روی تو حمایل به دل ماست

شوله

دکه می داوینکو نه د سترگو پیمانه شوله
 جوړه می ژړا ته ستا په عشق کی بهانه شوله
 سمه را نه پاتی شوه گـذران په بیابان کرمه
 هر چاته معلومه دوحشت می افسانه شوله
 مست یم بی شرابوچی دیار خماری سترگی شته
 بله میخانه څه کوم دامی میخانه شوله
 بله په گوگل کی چی دشمع په شان شمع شوه
 ځکه د(شاکر) دزړه نه جوړه پروانه شوله
 شاکر

ارمانونه

څومره په زړه کی ارمانونه لرم
 یو ستا نظر ته ټول کارونه لرم
 داوینکو هرڅاڅکی کـتره ده دزړه
 په کی بی شمـاره سـرتونه لرم
 له خولې می څه غواړی سړی سترگی پوښته
 په کی رنگین رنگین سـوالونه لرم
 دچـا دیو موسـکی نظر په تمه
 تمنا گـانې دفتـرونه لرم
 توبنه ددینـ او دنیـا خټکه
 په زخمی زړه سـوی داغونه لرم

اجمل خټک

فرحت

غزل

دل را به یاد روی تو بیتاب می‌کنم
در حیرتم که آینه سیماب می‌کنم
شاید زلزل بی اثر اونهاشان دهند
چندی سراغ گـوهر نایاب می‌کنم
یـادم از صفای بنا گوش میدهد
هر شب که سیر جلوه مهتاب می‌کنم
ظالم فغان خشک لبان گوش کردنیست
رحمی که چشم پیش تو پر آب می‌کنم
ای طاق ابروی تو مرا قـبله نماز
هر بار سجده که به محراب می‌کنم

توبه

دریا دینداری نه می توبه ده

مسلمان زره آزاری نه می توبه ده

یو نیالگی دمینی بردی بل بیخ کاری

ددی پتی بیخ کنی نه می توبه ده

چی تسبیح یی وی په لاس بغض یی په زر کښی

خدایه دارنگه شېخی نه می توبه ده

چی دبل چابد نامی باندی خوشیری

دکجه مسلمانی نه می توبه ده

په خوله و باسی توبی په زره تمبی ده

الله داسی رهزنی نه می توبه ده

دکجه دینکیالیو زلمو خورده

ننگو ورو ولی نه می توبه ده

به وصل یارا گرد می گرفتم
کنون باج ارسمندرمی گرفتم
اگر معشوق در بر می گرفتم
دل بیدرد من گردد میداشت
خبر از دیده تـرمی گرفتم
نمی دادی اگر کامم به دنیا
زدامانت به محشر می گرفتم
کنون من هم به جایی میر سیدم
زبال عشق اگر پر می گرفتم
بیاد چشم مخمور تو عمری
زهر میخانه ساغر می گرفتم
سرباری اگر میداشت بامن
چرامن یار دیگر می گرفتم
اگر یاری عشق می کرد یاری
زنخل عمر خود بر می گرفتم

غشقری

فراق

ای شب به تومی گویم ، راز دل افـگارم
 کز درد شراق او ، بیمارم و بیـمارم
 هرگه که کنم یادی ، آن صبح جدایی را
 از دیده فرو ریزد، خـونابه به رخسارم
 باور بکن آن مهر، از ماه تو بهتر بود
 ای چرخ مرنج از من ، وز گفته و اقرارم
 آینهء دل گم گشت ، واپس به من آردیدش
 تا صورت جانم بینم ، دل را به قرار آرم
 ای باد صبحا بر خیز رو سوی نگارم سن
 آهسته به گـوشش گو، احوال دل زارم
 از فرط غـم بی حد فریاد بسی دارم
 آرام نمی گـیرد ، امشب دل بیدارم
 در صبح محبت گفت از خواب گران برخیز
 آن دُر سخن نشنید، این گوش گرانبارم
 ای شب که شـهیر غم آهسته زبان بگشود
 گوراز نهانش را، در سینـه نگهدارم

میر ظهور الدین شهیر

غنزل

که خـه وایم له هجرانه وایم خـه
 له دی درد بی درمانه وایم خـه
 توان ددم و هـلـونه لـرم و یارته
 چی توان نه لرم بی توانه وایم خـه
 چی بی ووینم له خـان خبرنه شم
 چی خبر نه یم له خـانه وایم خـه
 دخیل زره له حاله هیخ راویل نه شی
 له بی نامه بی نبـانه وایم خـه
 د عشق راز چی هیچا، نه دی بیان کری
 ترخو به زه له دی بیـانه وایم خـه
 زه چی پروت یم د هجران په تناره کی
 دوصال له گلـستانه وایم خـه
 سرو مال دسری لوت کا زره بی یوسی
 له دی هـسی دلـستانه وایم خـه
 زاغان بولی بـلبـلان شـری له باغه
 ددی دهرله باغبانه وایم خـه
 هرچی وایم تر هـمه واره بهتری
 زه رحمان به له جانانه وایم خـه

ورابطه ها را چگونه تصویر سازی کند که خواننده را به اوج حادثه نیز بکشد.

پیدایی داستان کوتاه نویسی در اروپا

داستان کوتاه یکی از پدیده های جدید و نو هنری در ادبیات است که در اواسط قرن هژده میلادی در بین نویسندگان اروپا و امریکا و در نوشتار های قصه گونه، نقش بنیادی را پایه گذاری کرد و مردم از آن استقبال نمودند. با آنکه در سده های میانه در اروپا داستان کوتاه نویسی منظوم رواج داشت و یا اینکه در ایتالیا رمان های کوتاه می نوشتند که در دوره رنسانس از آن تقلید شده و داستان های کوتاه منثور را نوشتند. این نوشته ها در برابر نمایشنامه نویسی و اشعار غنایی اروپا بازاری نداشت و در قرن های هفده و هژده مردم بیشتر به نمایشنامه ها و تئاتر رغبت نشان می دادند. در این میان آثار "لافونتین" و "ولتر" در اذهان عامه جا گرفته بود که الگوی از روش های داستان کوتاه نویسی شمرده میشوند.

داستان کوتاه نویسی در فرانسه:

داستان کوتاه نویسی در آغاز قرن نوزده به ادبیات فرانسه راه گشود که از دیدگاه انتقادی، به حکایت های اسرار آمیز و تخیلی بیشتر شباهت داشت. اولین داستان کوتاه نویس فرانسوی "زاویا دومیستر" Xavier de Maistre نام دارد که داستان های از زنده گی طبقه فقیر و بدبختی های جامعه را نوشت. "بالزاک" نویسنده پر آوازه فرانسوی نیز داستان های کوتاه نوشته و به تقلید وی "شارل نودیه" Charles Nodier به تعقیب وی "ژرار دونروال" Theophile Gautier است که با پیروی از روش های رومانستیک و "ویکتور هوگو" جان گرفته و قهرمان های داستان هایش برآورده گی خاص اجتماعی را دارا اند. گوته دو مجموعه داستان های کوتاهش را در سال ۱۸۴۵/ش ۱۲۲۳ به نام "داستانها" و ۱۸۵۷/ش ۱۲۳۵ "رمانها و قصه ها" را منتشر کرد. او هم چنان رمان های زیادی نوشت که مشهور ترین آن "مادموزل دوموین" نام دارد. گوته که طرفدار زیبایی شناسی بود کتابی را بنام "هنر برای هنر"

داستان نویسی

دکتر محمد حلیم تنویر

داستان کوتاه چیست؟

غالباً خواننده گان، داستان کوتاه را "قصه" و یا "قصه کوتاه" می پندارند. یعنی بیان واقعیت های سوژه یی پرسوناژهای که به طور قطع دنباله حوادث را بایستی ببینند و گذشته حادثه ها را نیز گره گشایی کنند.

باهمین اندیشه داستان کوتاه نویسی در کشور های جهان سوم و از جمله در افغانستان راه پیدا نمود و مردم از نویسندگان داستان کوتاه انتظار جز این "خاکه" قصه نما را بیشتر ندارند. درحقیقت داستان کوتاه، جوهر و یا خلاصه رمان تبارز نموده و بایستی هم تمام حوادث و گره های گذشته و آینده در نوشته باز گردد تا خواننده از داستان راضی به نظر آید و نویسنده هم در حد شهرت پا گذاشته و در جامعه شناسایی گردد.

ولی داستان کوتاه برغم این همه خواسته های همگانی در سطح مردمی، می تواند یک سوژه اساسی، یکی از ابعاد زنده گی اجتماعی، بخشی از گره های تاب خورده آدم ها و یا حادثه مقطعی بیان یک واقعیت و بر خورد باشد. این چنین حادثه و یا سوژه در خود همان موضوع محدود مانده و از ماورای اندیشه قهرمان ها و پرسوناژهای پرداخته شده یی نویسنده بیرون نرفته، باروری و نتیجه را به گیرنده گان پیام (خواننده، شنونده، بیننده) می گذارد. و یا شاید هم بخشی از گره های این حوادث را باز نمایند و حتی تحلیل محتوی کند، ولی هیچگاهی همانند سوژه های "فلم های هندی" روند دنباله دار رانمی پیماید.

داستان کوتاه همانند یک پارچه شعر سبید می تواند گویا و ابهام برانگیز باشد یعنی حادثه گو، حادثه ساز و شور آفرین باشد. گاهی

داستان کوتاه پایانی ندارد و آغازش پایان حادثه است و یا ادامه ابعاد ناباور دیگری که از دیدگاه های گوناگون ارزیابی جداگانه دارد. چنین داستان های کوتاه برای مردم - غالباً در جوامعی که هنوز اصالت های واقعی داستان کوتاه را نیافته اند- بیهوده تلقی شده و نوشته، میان تهی و بی فایده جلوه کرده، گیرنده گان پیام بدون تمایل از آن می گذرند.

اما هر داستان کوتاه یک "تم" و یا یک نکته اساسی را در خود دارد که غالباً از همان جا عواطف، احساسات، برخورد ها و بیان واقعیت های اجتماعی شکل می گیرد. داستان نویسان نظریه عملکرد ها و روش های منحصر به خود در "خاکه" داستان، از شیوه های جداگانه استفاده می نمایند. یکی روش طنز گونه را دارد که با انتقاد همراه است، دیگری قهرمان ها را "کرکتر" و یا شیوه خاص می دهد که منحیت الگو و سمبول اجتماعی بیانگر حوادث و رابطه ها باشد، عده ای داستان کوتاه را همانند یک پارچه شعر زیبا می آریند که ابهامات و نا همگونی های اساسی داستان را برای درک و تحلیل "گیرنده گان پیام" وا گذارند و این رابطه باشد بین اندیشه نویسنده و خواننده داستان و امثال از چنین روش ها بطور مجموع و غالباً نقد نویسان به این باورند که: رمان و داستان بیانگر همان گرایشهای مبتنی برواقتگرایی و طبیعتگرایی است.

گاهی هم یک داستان کوتاه می تواند مثل و بیانگر یک دوره دازمدت زنده گی و حوادث سال های متمادی در محدوده کلمات و دیالوگ ها، به طور برجسته ولی با هم مرتبط، باشد. هنرنوشتن داستان کوتاه همانند یک پارچه شعر بایستی گویا، هیجان برانگیز بوده

کارامازوف از مله آثار برجسته داستایفسکی بشمار می رود. مجموعه داستان های کوتاه "زن مهمانخانه دار" و "سرکشگان و زررده گان" اند.

نیکلایوویچ تولستوی Tolstoy که در هنگام کودکی مادر و پدرش را از دست داد، تا به صبح دانشگاهی تحصیلات نموده و بعداً آنرا تمام گذاشته در جنگ های قفقاز شرکت کرد. وی به عیاشی و باده گساری پرداخت اما با دیدن زنده گی دهقانان در جزایر "کریمه" به حقیقت اجتماع متوجه شده و از ماده گرایی به خداشناسی روی آورد. او عقل را با خدا و دانش یکسان می انگاشت، اما عقلی را که او توصیف می کرد بیشتر از دل سرچشمه میگرفت تا مغز.^۴

آثار تولستوی که به مناسبت یکصدمین سال تولدش به انگلیسی نشر شد به ۱۲۰ جلد می رسد، بزرگترین رمان تاریخی و شاهکار ادبیات جهان "جنگ و صلح" که بیانگر زنده گی روسیه در اوایل قرن نوزدهم میلادی است در چهار جلد نوشته شده است. گویند این اثر را تولستوی هفت بار با دست رونویسی نموده بود. تولستوی در کار نوشتن توانا و پرکار بود. هم چنان از رمان های مشهورش "اناکارینیا" و "رستاخیز" اند از داستان های مشهور دیگر تولستوی می توان از "حاجی مراد"، "کارگروکارفرما"، "نیروی ظلمت" آنچه که به آن اعتقاد دارم" و قزاقها نام برد.

در دهه سوم قرن هژده آنتون چخوف Anton Tchekhov داستان کوتاه نویس ریالیست روسی، بی همتا بودن آثار هنری اش را که در قالب ششصد داستان های کوتاه داشت. با معاصر بودن دو نویسنده با عظمت جهان

بقیه : ۴۸

دوینی " Roger Devigne " هانری دوورنوا " Henri Duvernoise " و "اندره لیشتن برگر" A.Lichtenberger نیز میتوان نام برد.

نویسنده گان داستان کوتاه در ادبیات روسیه:

داستان کوتاه و رمان نویسی همانند شعر در ادبیات روسیه با یکنوع گرایش به پیش رفته است. پوشکین Pushkin در ایجاد اشعار غنایی و داستان های منظوم و "گوگول"، تورگنیف، تولستوی، داستایفسکی از جمله نخبه گان ادبیات روسیه اند که با نوشته های شان دوره طلایی را در ادبیات آنکشور باز نمودند. آنان علاوه از شاهکار های ادبی رمان، داستان های کوتاه نیز دارند که به طور مختصر مشهورترین نویسنده گان روسی را در این مبحث می نگارم.

نیکولای واسیلیوویچ گوگول " Gogol " با احساس عمیق اجتماعی در پرداخت های رمانی شگفت آور به گونه در درک حقایق ژرف و عمیق نگریسته که قهرمانان داستان هایش را با اندیشه و احساس خود عملاً کشانیده است و فطرت انسانی و مبتدل بودن زنده گی را تمثیل کرده است وی علاوه از رمان های مشهور "شاید" "در کنار دهکده دیکانکا" را که مشتمل بر هشت داستان کوتاه و تاراس بولبا مجموعه چهار داستان کوتاه را نیز نوشت.

ایوان سرگیوویچ تورگنیف Turgenev در یک خانواده متوسط در ماسکو به دنیا آمد، سراسر زنده گی خود را وقف ادبیات روسیه کرد و با نوشتن رمان های مشهور "پدران و پسران"، "دود"، "زمین نو" و "مرداب آرام بر پایه رمانتیسم و ریالیسم موقعیت ویژه را در جهان ادبیات کسب نمود. مدتی وی بخاطر نوشته های نقد گونه اش در تبعید بسربرد و مدت بیست سال اخیر عمرش را در آلمان و فرانسه بود و در همانجا در گذشت. از جمله آثار وی مجموعه داستان های کوتاه "یادداشت های یک شکارچی" نام دارد.

میخائیلوویچ داستایفسکی Dostoevsky در ماسکو تولد شده و با مطالعه آثار هوگو، پوشکین، شیلر، شکسپیر، دیکنز و ژوکوفسکی سعی نمود در نوشته هایش رفورمیست و احیاگر اصلاح جامعه باشد و طرفدار سوسیالیزم بود. وی مدت چهار سال را در زندان سایبریا گذرانید، بعداً با همکاری همسر دومش "گریگورینا" در نوشتن آثارش موفقیت های زیادی را بدست آورد ولی از لحاظ اقتصادی در تنگدستی و فقر بسر میبرد و تا آخر عمر با این مشکلات زیست. رمان های "مردم فقیر"، "جنایات و مکافات"، ابله، جن زده گان، قمارباز، و برادران

نوشت و داستان های کوتاهش به نام های شب کلنویاترا و "نعش عشق" مشهور است. نویسنده گان عصر رمانتیک فرانسه (۱۱۷۸-۱۲۲۰ ش/۱۸۰۰-۱۸۴۲ م) با تأثراتی از عصر روشنگری قرن هژدهم اروپا در زمینه داستان کوتاه نویسی آثاری رابجای گذاشتند.^۲

نویسنده گان دیگری نیز در فرانسه در اواسط قرن نوزده تا آغاز قرن بیست که آنرا دوره واقعگرایی و طبیعتگرایی می دانند در عرصه داستان کوتاه نویسی تبارز نمودند و آثار برجسته یی را با روش های جدید فلسفی و گرایش های اجتماعی نوشتند.

"گی دوموپاسان" Guy de Maupassant که در یک خانواده بی بضاعت و فقیر در "نورماندی" به دنیا آمده، از جمله پیشگامان داستان نویسی آغاز قرن بیستم فرانسه شمرده می شود. وی بیش از سیصد داستان کوتاه نوشت. شیوه کارش واقعگرایی و حادثه ساز بوده و با کنایات و کوتاه نویسی، واقعیت هارا تصویر سازی می کرد. گاهی هم آنقدر در ریالیسم اجتماعی فرو رفته که تمایلات نوشته هایش به فساد و انحراف بوده و یا حاکی از بد بینی است. ولی دوموپاسان اعتقاد دارد که آنچه او شاهد حوادث است در داستان بیان می دارد. در داستانهایش از زنده گی بورژوازی فرانسه و جنگ فرانسه با "پروس" واقعیت های تمثیل واقعیت های تمثیل گردیده است. از آنجمله داستان های "تپلی"، "زندانیان" اند.

مشهورترین داستان وی گردنبد نام دارد. وی داستان های را با احساس طبیعی اش که در اواخر زنده گی اش با جنون و دیوانگی همراه بود نوشت از آنجمله: ترس، مرد دیوانه، و نعش اند. وی داستان های عاشقانه نیز دارد که میتوان از "دراقتاب"، "زنده گی صحرا نشینی" و ژول رومن نام برد. دوموپاسان که دوره های آخر عمرش را به عیاشی مفرط گذرانید، احساس خطر مرگ را کرد و مدتی دیوانه شده و فلج بدن شده در سال ۱۲۷۱ ش / ۱۸۹۳ م در پاریس مرد.^۳

نویسنده گان فرانسوی در قرن بیستم، علاوه از پیروی رمانتیسم نو، علاقه زیادی به ملیت گرایی داشتند و در مناقشات فلسفی نیز درگیر شدند. مکتب سور ریالیسم Surrealism یا (فراواقعگرایی) به گونه رواج یافت که نویسنده گان، تخیلات خود را بدون هیچ گونه ملاحظه اخلاقی، آزاد و بی قید و بند و مخالف ضمیر خودآگاه شان در نوشته ها جادادند همچنان از مکتب اگزیستانسیالیزم (مکتب اصالت وجود بر پایه پوچی جهان) که ژان پل سارتر بنیان گذار آن بود و اندیشه های "فروید" پیروی نمودند.

از نویسنده گان فرانسوی چون "روژه

اوسنی موسیقی په زړه دومره تاثیر نه لري

- ولي مو وهل خورل؟

د کورنۍ مې د سندرو په ويلو خوښه نه

وه

- هغه مهال چې دې سندرې پيل کړې چا درته لارښوونه کوله، اوکه په خپل سر لگي يا وي؟

- زما اولنی استاد زاخيل صاحب و، بيا مې استاد محمد عمر شو، پاکستان ته چې لاړم نو ستار مې استاد و. په لومړۍ ځل مو د چا او کوم شعر ووايه؟

- د عاشق الله فرياد شعر و، داسې: خوب خدا مې حرام شو په غم دليلا

- له نوم، څېرې او غږ سره خو مو ډېرې هېوادوال اشنا دي؛ خو بيا هم که په لنډ ډول خان لوستونکو ته وروپېژني، ښه به وي. منگل : زما اصلي نوم پاينده محمد اومشهور په منگل. - که دا راته ووايي، چې سندرو ويلو ته مو کله، څنگه، او ولي مخه کړه؟ - بس علاقه مې وه، شوق مې و، شپارس کلنۍ نه مې ورته مخه کړې، مکتب کې به مې ترانې ويلې، زما غږ زما د ملگرو ډېر خوښېده؛ په کلي کې به يې هم په ما سندرې ويلې؛ خو چې کور ته به تلم بيا به مې، ډېر وهل مې خورل.

د مجنون په شان گرځم په دښت اوصحرا. - بيا نو کومه سندره ددې لامل شوه چې تاسو ته يې شهرت درکړ او خلکو وپېژندې؟

- زه پرې نه پوهيږم چې کومه وه. - ښه تر دا مهاله به مو ټولې څومره سندرې ويلې وي؟ - يره څه ووايم.

- بيا هم که داسې په اټکلي ډول يې ووايي؟

- يره غاړه مې نه بندوم، زما په نظر داسې يو نيم زر، دوه زره به وي. دوگانه، تنهائي ټولې هم تلوبزوني هم راډيويي

- ستا په خپلو سندرو کې کومه يوه ډېره خوښېږي چې ته يې ډېره اورې؟ - ولا دا خپل اولاد خو د هر چا خوښېږي، خبره دا ده چې داسې مشخصه سندره نشته چې زما هماغه خوښېږي. - يعنې خپلې ټولې سندرې دې خوښېږي؟

- نه يوه خو به ضروري وي کنه چې ډېره دې خوښېږي.

- ښه داده: باده وپسه سلامونه مې هغو ته مسافر و جرو پرو وربلو ته.

د دې طرز اوشعري ډېر خوښېږي. - يواځې همدا د موسيقۍ په برخه کې کار کوي که کوم بل مسلک هم لري؟

نور به څه ووايو، دوی سره د منگل څه زور رسېږي.

گوره! اوپه اکثر وتلويزيونو نوکې داسې پوه سړي نشته، هر چا خپل او خپلوان راوستي، مسلک يې نه دی معلوم اويايو شاعر وي چې چک يې کړي، بس څه چې وي نشر يې کړي نور پرابلم ختم شي.

- استاد جانۀ! اوس سندرغاړي ډېر زيات شوي خلک وايي چې نن سبا چا ته بل کار پيدا نشي نو سندرو ويلو ته مخه کوي، ته په څه وايي؟
- په امريکا کې دومره مهاجر نشته لکه دا سندرغاړي چې دي.
- يعنې دا ريښتيا ده؟
- بالکل يې منم.

- ښه نو دا ډول سندرغاړو ته څه وايي چې د بې روزگاري له امله سندرو ته مخه کوي؟
- دوی چې له چا سره مشوره وکړي، دا د شرم خبره نه ده. شاعر سړه دي مشوره وکړي، هغو انديوالانو سره چې تاثير ولري، اول دې په شعر ورسره وغږېږي چې دا شعر څنگه شعر دی، بيا دلته ډېر خلک شته چې په موسيقي پوهيږي، کمپوز دی ورته تيار کړی زما هيله او خواهش له دوی نه دادی چې په خپل سردی کار نه کوی.

- اوس مهال مو کومه نوې سيډي يا کسټ پيدا کړه؟
- ياره نه ولا، نشته، ډېر وخت کېږي چې کيسټونه مي نلري.
- ولري؟ لامل يې څه دی؟
- يره گرانه! مونږ هم ولاکه نور اوزگار يو، حوصله مي هم نوره نه ده پاتې.

- ډېره مننه استاده! خوشال اوسي چې مرکزي ده دې راسره وکړه.
- له تا نه هم ډېره مننه.

خوښيږي؟

- زه د خيال محمد او ايوب له غرونو سره ډېره مينه لرم.
- د خپلو شاگردانو په اړه که راته لږ وغږېږي، بسده به نه وي.
- يو شاه محمد معور، بل دين محمد، گل جان مي هم شاگرد دي، قاري فريد مي نلري.
- اورېدلي مي دي چې قاري فريد په سترگو معذور او د قرانکریم حافظ هم دی، خو تا په سندرو راوستلی، دا ريښتيا ده؟
- هغه پخپله ماته وايي چې پر حلو اگانو برسیره مي کوفتو ته هم زړه کېږي. ما وېل څه سهي ده.

- استاده له خندا دي مړه کړو، که ووايي چې د پخواني او اوسني موسيقي توپير په څه کې دی او کومه ستا خوښيږي؟
- پخوا داسې وه راډيو ته به چې تلې، دوه شاعران به و، يو د پښتو يو د دري لپاره. يو امان الله سيلاب صاحب و، خدای دی وبخښي، بل حافظ صاحب و، دوی اول شعر چيک کاوه، چې قوت يې څومره دی، پس له هغې يو کميسيون و چې دا سندري يې اورېدلي، ښی سندري به يې تلويزيون ته ورکولی اونوري راډيو ته، ډېرې چې به خرابې وې لري به يې کړي او اوس خو هر څوک گډيږي، بس همدا خپل کليپونه تلويزيونونو ته ورکوي، نور مواد نه لري، نه په کې افغاني کلتور اونه افغاني فرهنگ مراعتيږي، نه پکې انسانيت شته، مخکې معياري شعرونه وه موسيقي ته کار کېده، دا تلويزيونونه هم نور پروگرامونه غريبان نه لري بس همدا يې کيفيته سندرې خپروي.
- دا کوم سندرغاړي چې ډېر بي ارزښته شعرونه پخپلو سندرو کې وايي او زمونږ له کلتور سره بيخي په تکر کې دي، دوی ته تاسې څه ويل غواړئ؟
- بس خدای دي هدايت ورته ورکړی،

- ما خو تربيت بدني لوستی او زه په پوهنتون کې د واليال استاد وم، بيا عسکری ته چې لارم خدمتي يې وغوښتم، کابل کې راډيو تلويزون ته راغلم، د کنسرتونو مديريت کې پاتې شوم، ترخيض مي له دې ځايه واخيست، پس له هغې نه وزارت داخلي ته لارم نو دگروالی ته ورسېدم، پس له هغې نه وتښتېدم هندوستان ته.
- ولې هندوستان ته وتښتېدې؟
- نو خو دلته گوزاره نه کېده، مختلف گروپونه وه، کوم گروپ ته موځان تسليم کړی وای؟ او چې زنانه هم درسره سندري کړي وي، په دې غرونو کې مونږه له وېرې نشو تلای خو گوزاره نه کېده.

- اوس مهال وخت په څه تېږوي؟
- بس همدغه يا قربان دی، هغه هم کله کله، نور کارونه مي له لاسه نه کېږي.

- د چا شعرونه دي ډېر ويلي او د چا شعرونه دي خوښيږي؟
- ولا د بابري صاحب، دده شعرونه مي ډېر ويلي او خوښيږي مي هم. په دې چې د بابري صاحب شعرونه ډېر ساده دي، داسې په زړه باندې چک لگوي.
- اوس د حمزه بابا شعر که وگورو، موسيقي په کې ډېره په مشکلاتو راځي، د هغه د شعر په مانا هم څوک نه پوهيږي، چې فاکولته يې نه وي لوستي؟
- نو خبره دا ده چې د بابري ساده شاعري ده مگر په زړه لگيږي.
- نو په دا دومره شاعرانو کې مو يوازې د يوه کس شعر خوښيږي؟
- نه رحمت شاه سائل، حبيب الله زړه سواند، او محمد اعظم اعظم هر شاعر يو ښه شعر لري، که هريو شاعرزر شعره ووايي خو يو يې سرته ووځی، سندرغاړی هم په يوه سندره شهرت پيدا کوي.

- سره له دې چې اوس مهال سندرغاړي بهخي ډېر شوي، ستا په کې کوم يو

اوکی بودوچه قلبی درسینه گرم اومی
تبیید که اینه شفت و مهر بر بدن روا
می داشت و هرگز کینه کسی بر دل
نمی گرفت. اوبا نفس بدی درستیز بودو
آن را نکوهش می کرد؛ اومی خواست
بدی از میان برود تا جرثومه فساد
از بنیاد بلرزد؛ اوبه علت می اندیشید تا به
معول، ورمز پخته گی و دلنوازی کلام
دلنوازش در همین بینش بلند و بصیرت
ژرف اونهفته است این اوست که دریک
بیت لطیف خلوص و صفای باطنش را

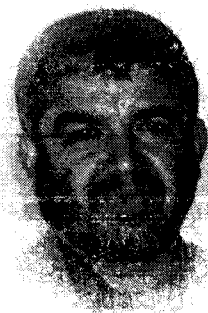
کلام او خاستگاهی جز دل
بیقرار نداشت.

این دوبیت شعر شاعر پرده راز وی
بر میدارد و از دل بیقرار او سخن می
گوید:

باز چشم من چو مجنون، راه محمل می زند
یا منم دیوانه، یا لیل است، منزل می زند
عشق سرکش، در ضمیر ما، اگر نهاده دام
دل چرا درسینه، خود را همچو بسمل می زند؟

غلام سرور دهقان آزاده مردی ازدیاری
خودما، با افکار پخته، اندیشه های
شسته و جایگاه رفیع در قلمرو
شعرو عرفان نامیست جاوید و ماندگار.
شعرهای اوزلال آینه گی را دارند
و طراوت و تازگی بهاران را. کلام
دهقان زمزمه روحش بود و موسیقی
جاننش. آوایی که اوسرداد ابدی
و ماندگار است. رمز جاویدانگی شعرهای
دهقان رامیتوان در اتصال اوبه غیب
و پیوستگی مدامش به حق و روح جادوانه

شاعری که هزار عده از عشق و عرفان داشت

نوشته: یحیی افشار

در برابر طاعت ریا کارانه محسوب
ملامت گرچنین به دآوری می گیرد:

تو اگر چه بنده طاعتی، من اگر چه باز ملامتم
نرسد ثواب ریای تو به گناه شرب نهانی ام
و باز هم اوست که با این بیت پر مغز
اصل و بنیاد دید گاهای بلندش را به
خواننده شعرش بدینگونه می شناساند:

هم رندهمین با غم، هم شیخ همین صحرا
در مغز نمی گنجد معنی که من دارم

او گاهی که می سراید، و خوب هم می
سراید هرگز در سودای تنگ و نام و
فریب ظاهر نیست؛ زیرا سخن او سخن
دل است و اهل دل می خواهد که سخن
اوبشنود و از معانی دقیق دلنشین وی
حض ببرند. اوپاکی دل را ثمره
صحبت پاکان میداند و چنین می
سراید:

من نگویم از بدن بگیریزو با نیکان نشین
دست نا پاکان بشوی و دامن پاکان بگیر

دانست. او شاعری بود عارف و عارفی
شاعر؛ ولی نه از آن شاعرانی که
«معنی را فدای لفظ می کنند و نه از
آن عارفانی که کلمهء عشق را از لای
کتاب و گوشه مدرسه یا خانقاه فرامی
گیرند و از عشق فقط حروف ع، ش
وق آنرا می دانند و بس» عشق برای
او تجربهء دل سوخته و جان مشتاقش
بود. شعر دهقان راجذبه دیگری است
و لطف و معنای دیگری پیام او دلنشین
و سخن اوشیرین است. شور عاشقانه

پس اوچه کسی ست که اینهمه بر خویش می نازد . او چه پشتوانه محکمی دارد که با قوت و اعتماد سخن می گوید . خود به این پرسش پاسخ گفته است :

من عارف تشبیه و تمثال نباشم

گوبنده امرم ، عرق آلود پیام

این دهقان آزاداندیش است که میگوید : من عارف نظری درجامه تمثیل، تشبیه، الفاظ و عبارات نیستم ، من فانی از خود برآمده و به حق پیوسته ام و نیز مطیع فرمان و گوبنده امرم. آنچه استاد ازل گفت، بگو، می گویم. اما او از اینکه گوهر جانش در محیط زادگاهش خریداری نداشت و میدید که انگشت شمارند کسانی که پیام روشن و ظلمت ستیز او را فهم می کنند ، باری تصمیم گرفت که دیار خویش ترک گوید و به کعبه حق برود!

اما قبل از رفتن دردمندانه زبان به شکوه می گشاید و چنین می گوید:

راز درونم، همه ناگفته ماند

در صدفم لولوی نا سفته ماند

ای شه درویش و وزیر و دبیر!

مردوزن شیخ و صغیر و کبیر

نیست چون تبلیغ به کار شما

رفتم از این شهر و دیار شما

من محمی ام ، به عرب میروم

کعبه حق ، به رادب میروم

این چه رازدرونی است که شاعر عارف در محیط خودش همرازی نمی یابد، تابی پرده با او حدیث راز کند و این چه لولونی است که در صدف جان وی ناسفته مانده و کسی نیست که این گهر و الارا دریابد و در گردن جانش بیاویزد. او گرچه به رادب ، کعبه حق رفت و عزم داشت که «در آن سرزمین های مقدس باستانی بماند؛ اما از احوال پریشان اعراب، بسیار متأثر شد. وضع استعمار زده مردم و ناانجاری زنده گی اعراب او را نه تنها خوش نیامد؛ بلکه او را سخت تکان داد و متوجه شد که وضعیت اجتماعی و سیاسی جهان اسلام و شرق تاجه پیمانه خراب و مضمل است.» همین بود که از عزم سکونت در آنجا منصرف و بعد از ادای فریضه حج بالا فاصله به مین بازگشت.

دهقان این شاعر عارف و ازاده درمسدس «مدوجزر» به صورت واضح به این مساله پرداخت و به اهل قبله چنین نوشت!

اهل قبله ، اینقدر مغلوب و غالب تابه کی؟

ما مسلمانییم، این دیومصایب تا به کی؟

در نفاق و تفرقه ، اینقدر، طالب تابه کی؟

شرم باید کرد آخر ، این مطالب تابه کی؟

خیز تا صلحی دهیم این فتنه اسلام را

طبل آسایش زنیم این جنگ خاص و عام را

آدمیت نیست با یکدل، دو مولا داشتن

هم نفاق مذهبی ، هم حب الله داشتن نیست ممکن تلخ و شیرین را به یک جا داشتن حکم قرآن نیست هفتاد و دو معنا داشتن عیب در قرآن نباشد ، عیب در اسلام ماست این تنزل های ما ، از جنگ مذهب نام ماست و پس از این سفر دهقان این شاعر عارف حال و هوای دیگر می یابد و همای فکر آسمان پیمایش بیشتر از پیش عرصه سخن فراخ می کند.

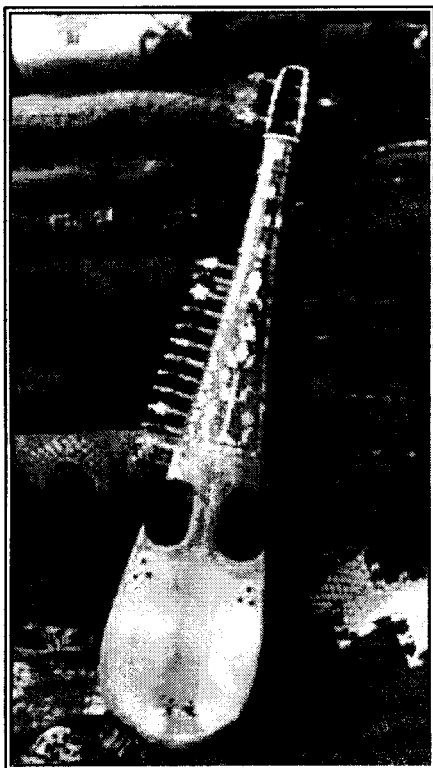
در تذکره شرح حال شاعر چنین می خوانیم : غلام سرور دهقان در سال ۱۲۸۲ خورشیدی در دهبوری کابل زاده شد پنج و شش ساله بود که قرآن ، کلیات حافظ و گلستان سعدی را نزد پدر و ملا سراج الدین فرا گرفت در ۲۰، ۱۵ ساله گی خط میرزایی نستعلیق را به شیوه میزاحمد محسن معروف همکار پدرش آموزش دید و در اولین وزارت مالیه امانیه میرزا شد و بعداً شامل مکتب حکام گردید مدت کوتاهی در هزاره پنجشیر و استالف علاقه داری کرد و در همین زمان بود که عشق مجاز سراغش آمد و سپس به حقیقت کشیده شد.

چنانچه خود در مثنوی (سرگذشت) به این مطلب اشاره دارد:

«صید عقاب مجازم کردند

طعمه چنگل بازم کردند

بقیه : ۴۴

د موسیقي تاریخچه

پاچاها—نو په خپلو دربارونو کې موسیقي ته ځای ورکړی وو. خود اسلام د پاک دین دمنځته راتلوسره دریاري موسیقي له منځه ولاړه مگر کلیوالي موسیقي څه په ښکاره اوڅه په پټه پاته سوه. کله چې دغزنیانو دوره منځ ته راغله دریاري موسیقي یې بیا مینځ ته راوړه.

احمد شاه بابا د ک—ندهارد نوي ښار تروندانو وروسته د دې ښار د پاکولو دپاره دهند څخه د ځان سره کار کوونکي راوستل چې هغوی هم د ښار د پاکولو دنده پر غاړه درلوده او هم یې سر یو د سربویه مجلسونو کې موسیقي رغوله، سندرې به یې ویلي او ښځوبه یې ښځوته د خوښیو په مجلسونو کې دیرې وهلې اوسندري به یې ورسره ویلي. سربویه تبله، هارموني اوریاب رغاوله خوښځینه سندرغاړو یوازې دیره رغوله.

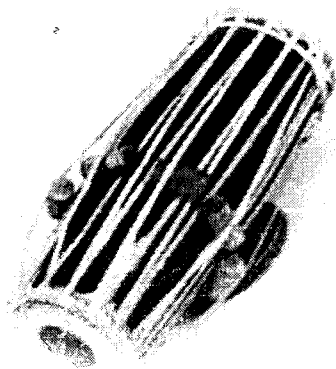
امیر شیرعلي خان د موسیقي سره ډېره مینه درلوده ځکه یې خرابات (یوځای ووچي هلته به د موسیقي پلویان

داسې معلومېږي چې موسیقي د ډېر پخوا راهیسې دانسان سره ملګرې ده. په افغانس—تان کې د موسیقي نښې نښانې د آریایانو له وخته څخه په ښکاره معلومېږي، ځکه چې د ویدي او اویستایي مدنیتونو مقدس کتابونه په نظم لیکل سوي وه او آریایانو د سندروسره ډېره مینه درلوده. په هده ک—ی یوه رسامي پیدا سوي ده چې په دوهمه میلادي پېړۍ پورې اړه لري، په هغه کې د رباب عکس لیدل کېږي.

په بودايي دوره کې موسیقي په دیني غونډو کې اورول کېده او دیني جنبه یې درلوده. د پښتنو زیات شمېر پاچهانو د موسیقي سره مینه درلودلې ده او حتی د موسیقي په هکله یې کتابونه هم لیکلي دي.

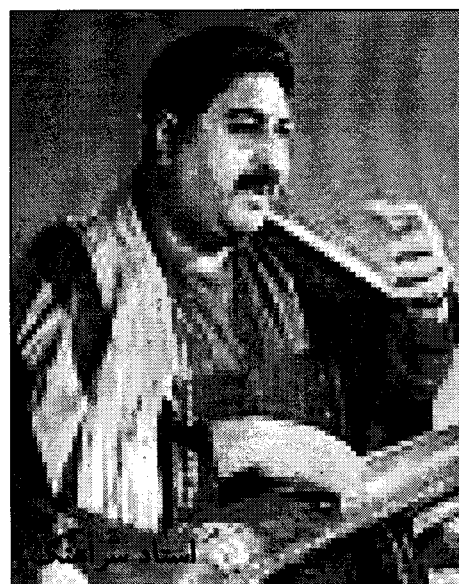
د زردشت تروخت وروسته موسیقي په دیني مراسمو کې پاته سوه مګر په فارس

(اوسنۍ ای—ران) کې د هخامنشیانو او ساسانیانو په وخت کې یې دربار ته هم لار پیدا کړه.

استاد محمد قاسم افغان

(شوقي) په نامه خوندوري سندرې وويلي. دده اواز د ډيرو خلکو خوښ وو. ده پښتو، دري، او هندي سندرې ويلي. د لومړي ځل دپاره يې د لوېديزي موسيقي د الاتو رغول لکه جازبنډ رواج کړل.

تر ده وروسته دا ديوال و نړېد. اود هيواد په هر گوټ کې دومره اماتوران (شوقيان) را پيدا سول چې تر نن پوري دغه لړۍ دوام لري.

د لاک اومسلي په نومونو به يې بلل هغو ته به يې په کښته سترگه کتل. د دې خبرې يو ژوندی مثال ډاکتر ناسان دئ چې اصلي نوم يې محمد صادق (فطرت) دئ، په پښتو ژبه کې ډاکترې لري اود پښتو، دري او اوردو ژبو تکړه سندرغاړی دی.

ده د موسيقي سره ډېره مينه درلوده خو کورنۍ يې خوښه نه درلوده چې دی سندرې و وايي. هغه وو چې ده کله چې په کابل راډيو کې د لومړي ځل دپاره په سندرو ويلو پيل وکړ نو يې پر ځان باندي د ناسان نوم کښېښود. د ده له قوله چې تر څلورو کلونو پوري يې کورنۍ نه وه په خبره.

ځينو پښتنو د موسيقي سره د ډېرې مينې له امله د طبعي پيداوارو لکه: نل، دغوايي، ښکراوحتی، د تېلو د گېلن (قطی) سره به يې يوه توتو لړگۍ ومنل او په اوبوڅوسيمې تارونه به يې پروتړل او د موسيقي دالي په شان به يې رغوله.

په ځينو ځايونو کې به دروژې په مبارکه مياشت کې دوه تنه چې د موسيقي الات په يې له خانه سره را اخيستي وه اود شپې دخوا به يې د شتمنوخ لکو دکورونو دروازه وروټکوله او هلته به يې د مېلمنو په خاصه کوټه کې سندرې ورته وويلي او يوڅو پېسې به يې ورڅخه واخيستلې. احمد ظاهر چې پلار يې ډاکتر ظاهر نومېدئ اود اعلیحضرت محمد ظاهر شاه په وخت کې صدراعظم وو د لومړي ځل دپاره دا بندیز مات کړ چې د معتبرو کورنيو غړي دي موسيقي نه رغوي. ده په راډيو اواز او مجلسونو کې د اماتور

اوسندرغاړي سره يوځای کېدل اوسندري به يې ويلي، موسيقي به يې رغوله او نورو به اورېدل (ته زياته پاملرنه وکړه اود هندوستان څخه يې سندرغاړي ورته راوستل اود هغويي ډېر عزت کاوه. کله چې به يې سندرغاړي دربار ته راغوبتل نو پر پيلانونه يې د خرابات څخه دربار ته راوستل. حتی امير د موسيقي سره دومره شوق درلود چې خپلو اولادونو ته يې هم د موسيقي د زده کړې دپاره استادان درلودل.

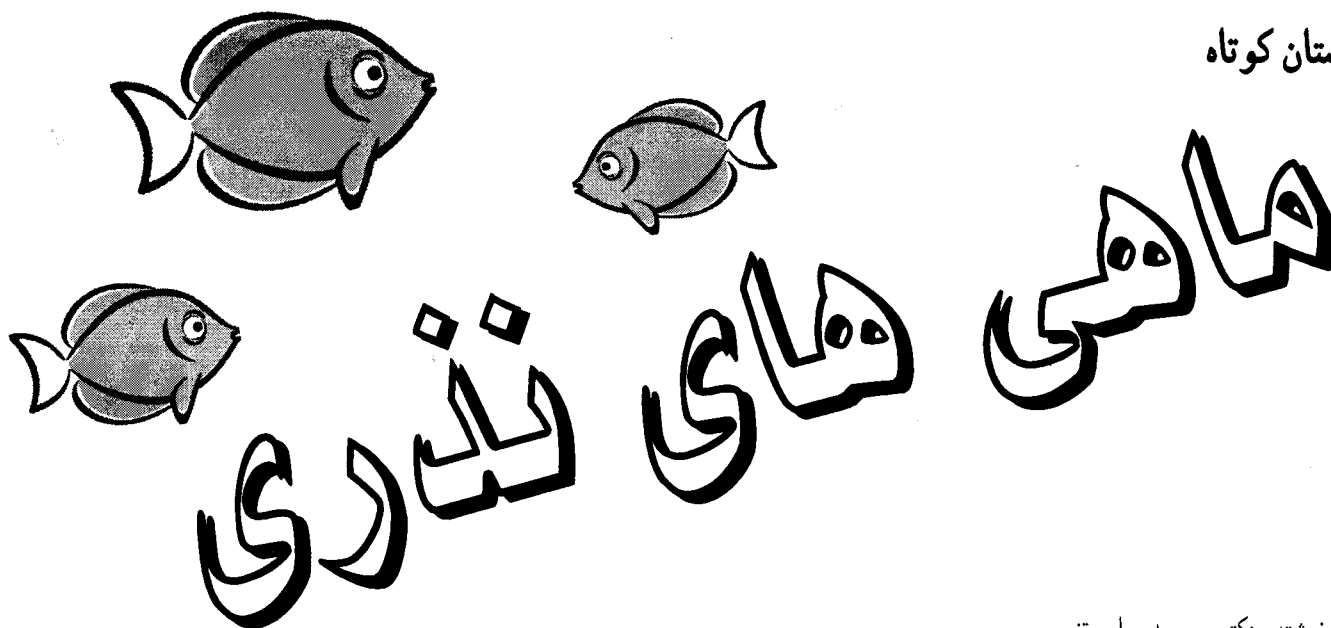
ترده وروسته امير عبدالرحمن خان او امير حبيب الله خان هم په دی لار کې زياتۍ پرمختياوې راوستلې.

پاچا امان الله خان د موسيقي سره ډېره مينه درلوده. ده پخپله پيانو او هارمونيه چې باجه يې هم بلله رغولای شوه.

پاچا امان الله خان د لومړي ځل دپاره د راډيو سټېشن افغانستان ته راوړه او د خرابات سندرغاړو لکه: استاد نبي گل، استاد قاسم، استاد غلام حسين، استاد نټو، استاد رحيم گل، استاد دوري لوگري سندرې ويلي.

دا اعلیحضرت محمد ظاهر خان په وخت کې يوشمېر پښتانه سندرغاړي هم راپيدا شوې چې په راډيو کې به يې سندرې ويلي چې نومونه يې دا دي: مېرمن زېبا، مېرمن شهلا، مېرمن پروينه، مېرمن مسعوده، مېرمن رخشانه، مېرمن فغانه، مېرمن قمرگله اونوري.

د يوشمېر پښتنو خوښه وه چې موسيقي واورې مگر پخپله يې د موسيقي رغول خوښ نه وه اونۍ يې غوښتل چې اولادونه يې موسيقي ورغوي. هغو خلکو چې به موسيقي رغوله د م،

نوشتهء دکتر محمد حلیم تنویر

من از سال ها بدینسو خبری از دهکده زیبای خود نداشتم. سالهای که همیشه در غم و رنج روزگار و دوری از زادگاهم موهایم را به سپیدی می برد و رده های پیری را بر صورتم شکل میداد.

ولی یاد دهکده ام را هرگز از یاد نمی بردم و هوای معطر و خوشبوی گل سنجد و شقایق های وحشی، سبزه های نورس دور کاریز و جو های باریکی که در دو طرفش بته های پشمینه مانند پودینه و گیاه های وحشی روییده بود، دشت بیگرانی که از دامنه کوه بچه دهکده مابسوی وادی سبز می انجامید. همیشه مرا در خود فرو می برد.

گاهی هم یاد دهقان بچه های جوان و مست را در بین کردها که به شخم زدن و یا خیشاوه مصروف بودند و زمانی هم دختران نوباوه دهکده را که گروهی با کوزه های رنگارنگ شان جهت بردن آب بسوی چشمه می رفتند، بخاطر می آوردم، تصور می کردم همه این تصویر ها جز همان خاطره یک بهشت موعود من بود که بخشی از زنده گی مرا میساخت.

من از همان زمان عشق را لمس میکردم و دوستی را در چهره زیبای سمیعه که دختر دهکده ما بود می دیدم. او برایم همه چیز بود. شاید برای دیگران زیبایی نداشت ولی نگاه نافذ و لبخند ملیحش مرا مبهوت ساخته بود.

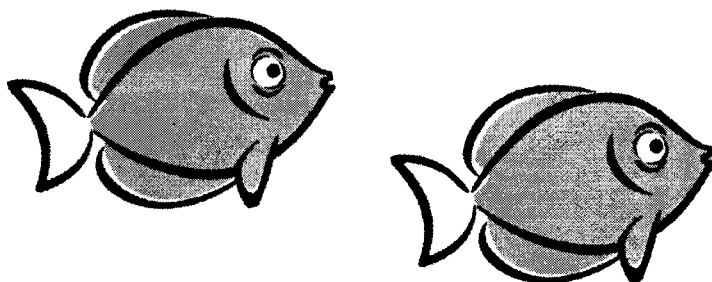
من روز و شب او را در همه زیبایی های طبیعت می دیدم. اگر سبزه های بهاری را در کنار جو یا قطراتی از آب می آراستم و یا بسوی دشت بیکران و سبزه زار های میدیدم و یا هم به کوه بچه که بر سر آن چشمه آب بود، تصویر او در خاطر من می گرفت و دوستی مرا به دهکده ام بیشتر می ساخت.

روز های جمعه که هنوز شعاع زرین آفتاب دهکده ما را گرمی نمی بخشید از قلعه خود بیرون شده و بسوی کوه بچه بالا می رفتم. کوه گردی و صحرا نوردی جز فرهنگ بچه ها و دختر های دهکده ای ما بود و من از کودکی با اینکار عادت داشتم. بر بالای کوه زیارتی بود که همه مردم دهکده ما به آن سخت احترام داشتند و همیشه برای دعا کردن و نذر گرفتن بدانجا می رفتند. زیارت «بی بی کوفتییه»...

من نمی دانستم که او چه کسی بود. اما مادرم می گفت که او یک زن پارسای بود که با نامرادی و فراق از کسی که دوستش داشت جان داده بود.

برای دختران و پسران دهکده این زیارت، میعادگاه عشق و محبت بود که در جوار آن چشمه آبی هم بود که حوضچه آن چشمه با آب زلالش سنگ ریزه های سطح زمین را بخوبی نمایان میساخت.

چشمه پر از ماهی های نذری هم بود. کسی به این ماهی ها کار نداشت و اگر دختر و یا پسر نذر می گرفت، برای دعا کردن به زیارت رفته و مقدار نان باسی را به ماهی نذری می ریختند تا خداوند مراد شان را بدهد.

منهم این نذر را کردم تا به مرادم برسیم و سمیعه را به خانه بختش بیاورم. این یک آرزوی دیرینه من بود. از زمانی که او را شناختم و نگاه نافذ و چشم ریزش، دهن پر از خنده و قهقهه دلپذیرش مرا بیاد فرشته گانی میآنداخت که در بهشت می زیستند.

آهسته آهسته قصه من و سمیعه گوش به گوش شده بود و دهن به دهن از دوستی ما سخن می گفتند. همه می دانستند که من هر روز جمعه صبح وقت به زیارت رفته دامنه کوه را می پیمودم و ماهیان نذری چشمه را نان میدادم.

گاهی هم تصور می کردم که کاش روزی او را هم در کنار آن چشمه ببینم و ملاقات ماصورت بگیرد.

همان روز که هوای بهاری جان ها را زنده میساخت و عطر خاک نم زده دهکده مشام را معطر میکرد، و سبزه های نورس دامنه کوه را در بین سنگریزه ها که از بین قدم هایم می گذشت می شمردم و بسوی چشمه می رفتم تا بار دیگر با آمدن نوروز، نذرم را دوباره از سرگیرم و به زیارت دعا کنم.

مادرم که از قصه عشق من و سمیعه آگاه بود. می گفت :

- اگر بهار بیاید تو به مراد خواهی رسید....

این بهار، بهار مراد اس... برو به ماهی های نذری را نان بده و یک دورکعت نماز بجا بیاور... مه تره خو دیدم... خدا خو مهربان است.

دلم هم همین گواهی را می داد. و می رفتم بسوی چشمه که در جوار زیارت متروک قرار داشت، همیشه نقطه عطف اهالی دهکده بود. روز های چهارشنبه بیشتر زنان قریه ما به زیارت می رفتند و خیرات ها به اصطلاح بار می کردند. و نذر ها گرفته با تکه های رنگارنگ چوب های بالای زیارت را رنگین می ساختند که در برابر باد همیشه گی سر کوه به احتزاز بوده و آرامش و سکوت آنها را با صدایش می شکست.

یکی بخاطر رسیدن به مراد و عشق، دیگری از خداوند فرزند می طلبید و زنان سالخورده و مادران برای پسران و دخترانشان خیرات می کردند که آینده خوشبخت داشته باشند.

چشمه آب زلال و آبگیر پهن این چشمه در فرورفتگی جا داشت که آب آن رده های را در دامنه های کوه بچه شکل داده بود. ماهی های نذری این چشمه از آدمهای قریه نمی ترسیدند و با آنها خو گرفته بودند. زیرا همه با محبت به آنها نان میداد. یکی نان باسی اش را می ریخت و دیگری یک لپ گندم.

دختران بیشتر گندم می ریختند که زنده گی آینده شان پر بار باشد.

آن صبح وقت من در جوار چشمه نشسته و چشمانم را بسته بوده در رویای موعود، آرزو های ناشگفته ام را با خدایم نجوا می کردم که صدای دلپذیر او مرا از جایم تکان داد:

- ماهی های نذری اس... هه؟ ماهی های عشق و مراد...

چشمم را گشودم، تصویر او را در آب چشمه دیدم که می لرزید. رو گشتاندم. تصورم به حقیقت پیوند خورده بود. او در برابرم ایستاده بود بی آنکه فکر کنم، حرف مادرم در ذهنم تداعی شد و گفتم:

- اینبار بهار ما بهار مراد اس.... خدا خو مهربان است.

گفت: هان بهار مراد اس.. اما پدرم آرزو ندارد مرا به دهقان بچه مثل تو بدهد... او مرد پولدار شهری را می خواهد... تا مرا بفروشد..

گفتم: منم به شهر میروم تا پولدار شوم و دوباره برمی گردم و با تو ازدواج میکنم.

گفت: باز هم همان فحشه خنده اش که دندان های مرواریدی اش را بیشتر نمایان می ساخت. چشمانش را تنگتر کرد و گفت:

- یا الله یا نصیب.. ده او وخت یا مه بیر خات شدم و یا مرده ام خاک خات شده باشد..
گفتم: بری مه همیقدر مهم اس که تو منتظرم باشی و مره دوست داشته بداری... مه حتماز شهر پس میایم با پول زیادتر که تو ره خوشبخت بسازم.

دستش را پیش کرد. دستش را در دستم فشرده و او را چند بار بوسیدم. او خندید و دوباره گفت:

- خی تو ره قول اس و مه ره وعده...
و باز هم خندید.

من و مادرم راهی شهر شدیم و دو جریب زمین قریه را هم به ملک قریه فروختیم. قلعه کوچک پدری مانرا را به اهالی دهکده به امانت گذاشتیم.

من در یکی از شهر های دور سالها را سپری نمودم و با رسم و رواج شهری بیشتر آشنا شدم. زنده گی ام سر و سامان گرفته بود و یک آدم پولدار بودم که همه مرا احترام می گذاشت. ولی یاد قریه ما همیشه در ذهن ترسیم شده بود و چهره سمیعه مرا دلگرمی ابدی می بخشید. مادرم چند بار برایم می گفت:

- تو باید عروسی کنی... آخر عمر تیر میشه... تا کی به عشق لیلی شیشتی... تو هم موهای سرت سفیدی آورده... یک کسی ره بگیر که خاطر ام آرام شوه...
گفتم: مادر! او برم وعده داد... منتظر ام... حالی و ختش اس که او ره ده خانه بختش بیارم... ده همی بهار ما به قریه رفته و با سمیعه عروسی میکنم...

باز هم یاد دهکده ام را هرگز از یاد نمیبردم و هوای معطر و خوشبوی گل سنجد و شقایق های وحشی، سبزه های نورس دور کاریز و جو های باریکی که در دو طرفش بته های پشمینه خوی پودینه و گیاهی های وحشی رویده بود، دماغم را تازه می کرد.

با مادرم راهی دهکده مان شدیم.

هوای دهکده ما با آن هوای که در گذشته داشت تفاوت داشت. آدم ها هم با ما بگونه بیگانه میدیدند. قلعه ما نیمه متروک و به خرابه یی شکل گرفته بود.

وقتی موترم را در کنار قلعه ما ایستاده کردم و از آن پیاده شدم، بچه ها بسویم با نگاه شک و تردید و با نفرت میدیدند.

مادرم بدرون قلعه رفت تا با زنان دهکده ببیند. و چشمان من سمیعه را در آنجا جستجو می کرد. مدتی در خاموشی عقب دیوار قلعه نشسته و به گذشته می اندیشیدم.

مادرم با چند زن دیگر برگشته و با چشمان اشک آلود مرا دیده و با هم سرگوشی می کردند.

پرسیدم:

- سمیعه کجاست...؟
- چشمان همه بطرف زیارت «بی بی کوفتیبه» که در بالای کوه بچه قرار داشت چرخید. بدون اینکه چیزی بگویم، بسوی کوه بچه بالا رفتم.
- اینبار سبزه های نورس بهاری را نیمه خشکیده میدیدم. زنان دهکده هم از عقیم به راه افتیده بودند
در بالای کوه، او را ندیدم. زیارت هم متروک شده بود. اما یک قبر دیگری هم در پهلوی زیارت دیده می شد. مادرم که دیگر نمی توانست تحمل کند حق هق گریست و گفت:

- این زیارت «بی بی سمیعه» اس...
باورم نمی شد... گیش یادم آمد:

- یا الله یا نصیب... ده او وخت یا مه پیر خات شدم و یا مرده ام خاک خات شد.
زنان می گفتند که پدرش او ره به زور به آدم پولدار که از شهر آمده بود فروخت. در شب عروسی او سر خود تیل انداخت و خودسوزی کرد و مرد.
مادرم گفت:

- ای زیارت «بی بی سمیعه» اس... او هم با نامرادی و دوستی جان داد.
زنان دهکده ما می گریستند که هنوز روز چهارم وفاتش نرسیده بود و بر بالای قبرش تکه های سبز و سرخ را آذین نموده بودند. من در پای قبرش نشستم.

ان روز همه ماتم داشتند و دهکده در غم او می گریست. چشمه دهکده هم خشکیده بود و ماهی های نذری هم جان داده بودند و شیار های جو های باریک از بالای کوه بی آب به پایین رده های خشکی را ترسیم کرده بود.

و من دیگر به شهر نرفته و در دهکده ام بماندم تا یاد او را همیشه باخود داشته باشم. من دختران را می دیدم که به روز چهارشنبه بسوی زیارت می رفتند و با تکه های سبز و سرخ قبر او را رنگین ساخته و نذر می گرفتند تا به مراد برسند. او نمونه رسیدن به مرادی بود که در نامرادی مرده بود.

پایان

در هجرت موسیقی ...

ج - شهید فضل احمد ذکریا « نینواز » از همان نخستین جشن های معلم کار ما را رهبری و رهنمایی می کرد. نینواز که انسان و هنرمند فرزانه و آزاده ای بود ، خودش نیز با پدرش از بابت اشتغال به کار هنری جنجال داشت ، یعنی این که آقا ذکریا با نام و مقامی که داشت نمی خواست فرزندش اکوردیون به گردن داشته باشد و یا برای ساربان آهنگ بسازد. او در شهری ننداری که نزدیک خندق مندوی بود با سید مقدس نگاه ، که هم سید بود و هم واقعاً مقدس بود و نگاه بسیار نافذی نیز داشت و فردوس برین جایش باد در قسمت موزیکال نمایشنامه ها همکاری داشت و خود در همچو درامه ها اکوردیون می نواخت .

خوب ، این مرد خدا که از لیسه استقلال فارغ شده و در فرانسه تحصیل کرده بود، از همان نخستین جشن معلم پیوسته رهنمایی برنامه های هنری و به خصوص بخش موسیقی شاگردان مکتب استقلال را یاری می رسانید، تا این که پس از حادثه قتل و قتال در لیسه نجات برگزاری این جشن ها متوقف شد .

من نیز گرچه یتیم بچه ناداری بودم ، در این مکتبی که بیشتر شاگردانش از میان فرزندان خانواده های نخبه ، جامعه ، بودند ، درس می خواندم و از قضا که پیوسته شاگرد ممتاز و اول نمره عمومی لیسه استقلال نیز بودم .

س - در کنار رفاقت ها و همکاری ها ، میان نسل جوان هنرمندان آن دوره ، هم چشمی هایی نیز وجود داشت ؟

ج - رقابت مثبت و سازنده ، در همه زمینه ها و از جمله هنر موسیقی ، نه تنها چیز بدی نیست ، بل عامل مثبتی برای رونق و شکوفایی هنر ، شده می

تواند. در رابطه به جشن های معلم بگویم هر مکتبی می کوشید برنامه بهتر و دلپذیرتری تهیه و ارائه نمایند. این یک هم چشمی مثبت و سازنده بود .

س- روابط شما با هنرمندان دیگری که از تریبون همین جشن ها زنده گی را آغاز کردند و بالاخره به جاودانه گان دنیای موسیقی مبدل شدند ، چه گونه بود؟

ج - خوب ، شهید احمدظاهر لقب بلبل حبیبیه را کسب کرده بود و من اگر بلبل نبودم کم از کم مینای لیسه استقلال بودم . از زمانی که ما از نزدیک با هم آشنا شدیم ، تا روز آخر دوست و رفیق هم بودیم ، گرچه ما هم دوره بودیم.

س - شما با احمدظاهر چه گونه آشنا شدید؟

ج - ما پیش از این که از نزدیک و رویاروی با هم آشنا شویم ، طبعاً از دور و در غیاب نام همدگر را شنیده بودیم. روزی من با دو تن از دوستانم از مکتب گریخته بودیم و در یک «کافی» نشسته و شیر و پراته می خوریم. احمدظاهر که او هم از مکتب گریخته بود ، در عین «کافی» با پنج تن از دوستانش نشسته و شیر و پراته می خوردند. احمد ظاهر و دوستانش زودتر از ما برخاستند. احمدظاهر پیش از بیرون شدن از « کافی » از دور رو به من کرد و صدا زد : بادر حساب شما هم پرداخته شده است. از این حرکت احمدظاهر خوشم نیامد ؛ زیرا فکر کردم که او شاید به این وسیله می خواهد موقعیت و توانایی مالی خودش را به رخ من بکشد . خوب در آن زمان جوانی بود و غرور جوانی و بی عقلی های مربوط این سن و سال

در جواب به احمدظاهر گفتم : بچه داکتر تشکر. و پس از آن هر وقت که او را می دیدم ، بچه داکتر خطابش می کردم ؛ تا

این که او توسط یکی از دوستان مشترک پیامی به من فرستاد. او به این دوست ضمن اظهار مهربانی هایی از جمله گفته بود : به ظاهر هویدا بگویند که من هم دوستش دارم ، هم احترامش را دارم ، صدایش نیز خوشم می آید ، می دانم که انسان کتاب خوان و صاحب مطالعه است و ... به او این خواهش من را برسانید که پس از این من را به نام خودم (احمد ظاهر) خطاب نماید و از لقب (بچه داکتر) معاف سازد .

چند روز پس از دریافت این پیام ، باز در رستوران خبیر ، با هم مواجه شدیم. من از دور به احمد ظاهر گفتم : میایی پشت میز ما و یا ما بیاییم پشت میز شما؟

احمد ظاهر با احترام زیاد از جا برخاست و گفت : چون شما را بسیار احترام دارم ، خواهش می کنم بیاید پشت میز ما ؛ و اما ، اگر خودت امر کنی ، من باز هم با کمال خوشی پشت میز شما خواهم آمد.

گفتم : من عادت به امر کردن ندارم. من می آیم پشت میز شما.

باز از مکتب گریخته بودیم. باز با من دو نفر از دوستانم بودند و احمدظاهر با پنج تن از دوستانش.

وقتی پشت یک میز نشستیم ، پس از رد و بدل کردن تعارفات معمول و گپ های دیگر ، گفتم : ظاهر ! چرا به رادیو نمی آیی ؟

آن وقت آرکستر آماتور که تازه ایجاد شده بود ، سه چهار آواز خوان داشت.

احمدظاهر که با پدرش مزاح داشت ، گفت : والله این (عبدالظاهر) من را نمی گذارد که به رادیو بروم.

گفتم : دلیل عبدالظاهر چیست ؟

گفت : جان برادر او آدم معتبر است ... گفت داکتر عبدالظاهر می گوید که مسأله آواز خوانی در مکتب گپ جداست ، ولی

اگر در رادیو آواز بخوانی مردم ترا سازنده خواهند گفت...

گفتم: شاید دلیل اصلی داکتر صاحب عبدالظاهر ملاحضات مربوط به پست رسمی اش باشد...

من پرزه خطی نوشتم عنوانی مرحوم داکتر عبدالظاهر و در آن با گستاخی بسیار و کلمات تندى این مفهوم را افاده کردم که اگر او انسان ها را دارای حیثیت و کرامت انسانی برابری داد، چرا به پسر خودش اجازه نمی دهد تا مانند من و سایر همقطارانم، در رادیو آواز بخواند... مگر ما چه کمی داریم که این کار را می کنیم... و در پایان هم نوشتم که یا به احمد ظاهر اجازه بدهد تا در رادیو آواز بخواند و یا به من اجازه دهد تا ده، پانزده دقیقه با او رویاروی صحبت کنم.

احمدظاهر نزدیک ساعت نه شب به خانه ما، که آن وقت در کوچه کتابفروشی بود، آمد. خوب، آن وقت کم کم با هم شوخی و مزاح را شروع کرده بودیم. احمدظاهر گفت: والله بادر من برایش گفتم که ظاهر هویدا این نامه را به شما فرستاده و نوشته است که یا به پسر ت اجازه بده که در رادیو آواز بخواند و یا این که ده پانزده دقیقه برایش وقت بدهی تا مستقیم و رویاروی با شما صحبت کند.

پرسیدم: چه جواب گفت؟

احمدظاهر گفت: بادر بسیار ببخش، جوابش این بود که بروید هر... که می خورید، بخورید...

گفتم: فردا حتماً بیا که سندیو داریم...

همان بود که احمدظاهر هم به حیث عضو آرکستر آماتور، آواز خوانی را در رادیو شروع کرد.

س- نخستین آهنگی را که احمدظاهر به حیث عضو آرکستر آماتور خواند کدام بود؟

ج- شعر این آهنگ با مطلع «آخر ای دریا تو هم چون من دل دیوانه داری...» از شاعر گرانمایه ضیا قاریزاده، است. کمپوز آهنگ را خود احمد ظاهر ساخت و کورس آن را من آماده نمودم که خودم نیز شامل کورس بودم و صدایم در آن با وضاحت قابل تشخیص است.

به این ترتیب فرزند یکی از شخصیت های برجسته سیاسی آن وقت که سپس دوبار هم صدراعظم کشور بود، نیز آوازخوانی را در آرکستر آماتور شروع کرد و با استعدادی که داشت بالاخره بلبل افغانستان شد و یکی از جاودانه گان دنیای موسیقی افغانی گردید.

البته کسانی دیگر چون جلیل احمد مسکور جمال پدرش دگروال و قاضی محکمه نظامی بود به آرکستر آماتور آوردیم، سید حبیب علوی فرزند سید فقیر علوی، ژورنالیست مشهور، و شمار زیاد دیگری را نیز.

س- و اما، پیش از ایجاد آرکستر آماتور هنرمندان و آواز خوانانی داشته ایم میتوان از شهید «نینواز» فضل احمد ذکر یا، خود تان نام بردید و بیشتر از آن می توان از استاد برشنا، یاد کرد؟

ج- بلی، بدون شک این پیشگامان، جایگاه و مقام ارجمند خودشان را در تاریخ موسیقی افغانی دارند. ولی، این شخصیت ها پدیده های استثنایی بودند؛ آرکستر آماتور این امر را به یک جریان پایا مبدل نمود.

س- فکر نمی کنید که در این میان دگرگونی های اقتصادی، اجتماعی و بالاخره تصویب قانون اساسی جدید در اواسط دهه چهل خورشیدی، که گشایش فضای جدید را ممکن ساخت نیز سهم خودش را داشت؟

ج- بدون شک، من نمی گویم که

بنیادگذار آرکستر آماتور بدون این دگرگونی ها در عرصه های گوناگون زنده گی اجتماعی طی دوره یاد شده ممکن بود. بنیادگذاری آرکستر آماتور، در واقع پاسخ به نیازمندی های فرهنگی و هنری همین دوره بود، به خصوص برای نسل جوان و تجدد طلب.

نسلی که در آن دوره از جمله در زمینه موسیقی برآمد کرد و شماری از آنان تا امروز در صدر فهرست هنرمندان محبوب قرار دارند، اینک به مرز شصت ساله گی و فراتر از آن می رسند. از سوی دیگر، ویرانی های جنگ در داخل افغانستان و شرایط مهاجرت، اثرات ناگواری از جمله بر موسیقی افغانی وارد کرده است.

س- شما فکر نمی کنید که در مرحله کنونی، به ویژه جوانی که هم استعداد و هم شورو شوق در عرصه موسیقی دارند، نیاز به رهنمایی و یاری دارند؟

ج- بلی، استعدادهایی وجود دارند که اگر درست پرورش یابند، آینده بسیار خوبی خواهند داشت. ولی؛ با درد و دریغ بسیار که تا کنون موسیقی افغانی در هجرت اکثراً رشد کمی کرده است و اما از نظر کیفی در بسا موارد رو به قهقرا بوده است. توجه بکنید موسیقی که به خصوص در عروسی ها شنیده می شود، گوشخراش و دلخراش است، سر و صدای ناهنجار و بلند آلات موسیقی است که کاستی های صدای آوازخوان، در پس آن پنهان ساخته می شود...

در هجرت، موسیقی بسیار بازاری شده است.

شاعری کہ مزرعہء...

آنقدر عشق مجازم بہ ربود

کہ مرا بندہء یک بندہ نمود

من وفا کردم و او کرد جفا

دادن از غیب مرا مزد وفا

دور معشوق مجازی گشتم

سوختنم تاکہ نمازی گشتم

ہرچند این عشق بیش از ۴-۵ سال دوام نکرد ؛ اما اورا متحول ساخت و مرغ روحش را از بسط خاک تا عالم افلاک کشید دھقان پس از این تحول ضمیری چنان در جذبہء عشق حق فرو رفت کہ ہرچہ گفت و سرود با داستان راز و نیاز ہای پرسوز و گداز او در شب ہای فراق است و با حدیث وصل و شادخواری و بادہ گساری وی از دست ساقی گلرخان، این چند بیت شورو حرارت و بیقراری اورا بہ خوبی نشان میدہد :

لطف کن ای نگارمن ! وعدہ بدہ وصال را

تابہ دقیقہ طی کنم، منزل ماہ و سال را

عاشق بیقرار را جرعہ بدہ ، خموش کن

بہ صوفیان خود بدہ ، مستی قیل و قال را

وسعت ہردو عالم، خانہء سر پناہ نشد

بر دو جہان نمی دہم ، لمحہء یک وصال را

سرانجام دھقان ، این شاعر دگرگونہ حال پس از ہفت سال بیقراری از جامہء

کثرت بدرآمد و سرمست از بادہء وحدت
گردید و چنین سرود:

چون باز پس ز حسرت میخانہ آمدم

ہشیار رفتہ بودم و دیوانہ آمدم

با خود برفتہ بودم و ببخود، بدر شدم

یعنی دودانہ رفتہ ، و یکدانہ آمدم

در این مرحلہ وی تا آنجا بہ خود باوری و یقین نزدیک و نزدیکتری شود کہ اصل جاودانگی رادرجان خویش می بیند و چون خضرو سکندری آب بقانمی گردد؛ مانند این بیت:

خضرو اسکندر پی آب بقا گردیدہ اند

من بہ جان خویش آب زندہ گانی دیدہ ام

و نیز در بارہ اش گفتہ اند، کہ «وی نہ مرادی داشت و نہ مریدی

روزها در بازار با مردم محشور بود و شب دروازہ حجرہء خود را بہ روی ہم می بست معلوم نبود کہ چگونه نیایش و زکری دارد ؛ اما غالباً " بیدار و سربہ زانو شبہار اصبح کردہ و با سوز تہایی شب را پاسبان بودہ است... »

دھقان با وجودیکہ طبعیتاً شاعر نبود و استعداد و قریحہ ادبی فوق العادہ یی داشت، اما هیچوقت (شاعر محض) نگردید. با وجود زندہ گی ظاہراً " شاعرانہ، بہ شاعری توجہ و اشتغال دایمی نداشت تا آنجا کہ خود را شاعر نمی دانست و این چیز است کہ ہمہ

عارفان شاعر چنین می گفتہ و بہ آن باور داشتہ اند .

بہ این شعر دھقان توجہ فرمائید:

نہ منم شاعر صورت کہ ببافم خم زلف

نہ منم ہندوی جوگی کہ بچینم خط و خال

نہ منم همچو گدایشہ ، دعا گوی دنی

نہ منم همچو غنی ، بارکش مال و منال

در بیت دیگر نام خودش را در ردیف نام سعدی و حافظ آورده و با بصیرت و آگاہی ہم حالات خودش را جلوه ہای تازہ یی از عشق میداند:

گاہ سعدی و گہی حافظ و گاہی دھقان

عشق ہر روز ز ما نام دگر می خواہد

دھقان بہ ہمہ شعرای عارف و عارفان شاعر ارادت تمام داشت، گاہی از نظر شکل و قالب از شعرانہا استقبال می کرد . مجموع اشعار دھقان را سہ ہزار بیت دانستہ اند . وی هیچگاہ شعر فرمایش نگفتہ ، فقط یکی دو بارہ بہ تشویق شعرای معاصر در یک دو مشاعرہ اشتراک کردہ است .

آنچہ شعر دھقان را از دیگران متمایز می کند جنبہء قدسی کلام اوست . شعرا و شعار نیست واژہ ہای بیروح و فاقد جوہر نیست. شعرا و بیان احساس صمیمانہ و تجربہ ہای منحصر بہ فرد شاعر است ، کہ در لحظہ ہای بی خوشتنی محض سرودہ شدہ ، آنگاہی

که سراینده در بطن اشیا و ظهور حادثه ها
شهود می کند و با نگاه مکاشفه به پدیده
ها می نگرد . در واقع آنچه او گفته
تجربه های خود اوست نه ارادت
دیگران . به همین سبب شعرهای دهقان
عطرتازه گی و فضای روحنواز دارد به
این غزل توجه فرمایید که تا چه حد
روح حیات در آن جاریست.

محمل آبله اندر ته بارست اینجا
چقدر شور شر ناله سوار است اینجا
عقرب زلفش اگر نیش زند نوش کنم
گره زلف بتان ، مهره تار است اینجا
تو به این پیچ و خم طره خوبان نروی
نام هم ، اسلحه میر شکار است اینجا
سرو مال از کف ما ، رفت به بازی بازی
نشماید نفس را که قمار است اینجا
لاف بیجا وزن ای زاهد خود بین ایه خدا
جنت اندر گرو هشت و چهار است اینجا
هر که منصور شود جانب دارش ببرند
چقدر زاهد خوانخوار به کار است اینجا
عمر «دهقان» که به این مردم میخواره گذشت

مرده اش تا به لحد نشأه سوار است اینجا
اما يك نکته قابل یادآوریست که دهقان
شاعر ناله های نیمه شبی و جستجوگری
های شبانه روزی در رموز و دقایق عالم

، ایــــن حال و هوای روحنواز کلام
را بر حسب تصادف به چنگ نیاورده؛
بلکه سالهادر وادی معرفت به دنبال
گمشده خویش حیران و سرگشته
رهگوره ها را پیموده، تا اینکه آوای گرم
سرمدی از قلب مفطرا و فراجهدیست .
به این غزل توجه کنید که بیانگر حال
شاعر در چنین برهه از زمان است:

یاد گاری است این جام می از کوثر مرا
دست زاهد بشکند ، بشکند ساغر مرا
يك جهان خونبست از آتش اگر يك دل بود
دوستان ! می سوزد آخر داغ آن دلبر مرا
ناله ، رسوای جهانم درمانم نکــــرد
پیر گردون هم ندارد ، داروی دیگر مرا
اشك دامنگیر من ، چون کودکان گردیده است
میبرد در کوی او ، این طفل بی مادر مرا
سجد گاهم گشته ای یاران خم ابروی دو ست
ای مسلمانان! به مسجد برد این کافر مرا
دامنم پرگشت از اشك و دلم خالی نشد
گرچه دهقانم ، غنی می سازد این گوهر مرا
دهقان شاعر دردمند ، متعهد ، آگاه و
باخبر از اوضاع روزگار خویش است .
او در سروده هایش نگاه تیز بین يك نقاش
و لطافت قلب يك شاعر حساس و تیز فهم
را دارد . او در عین حال از بصیرت بلند و

فراست عالی برخوردار بود ؛ زیرا
در شعاع نور حق به ماحول خویش می
نگریست و این نگرش او جنبه
بالا و آسمانی داشت.

دهقان مانند همه شاعران عارف خود را
گنجی میدانکه از انظار ظاهر بنیان
مخفی است ؛ اما آنان که جستجوگران
این گنج پنهان ، اند حتما "او را می یابند
و از باده هــــای لعل گون افکارش
سر مست می شوند.

حاجی غلام ســــرور دهقان این مرغ
سخنگوی حق و این همای بلند آشیان
شعرو عرفان سال ها ساده و بی ریا و با
صفا در میان ما زیست گفتنی هارا گفت ،
زمزمه های قدسی روحش رابه سُرایش
گرفت و در کشتزار معنی بذر اندیشه
های جاودانه را پــــاشید ، تا اینکه
سرانجام با سرو دن این آخرین بیت
خویش :

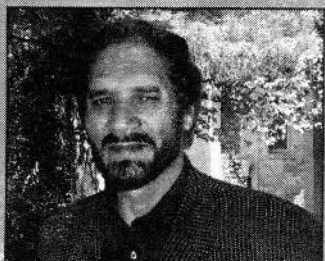
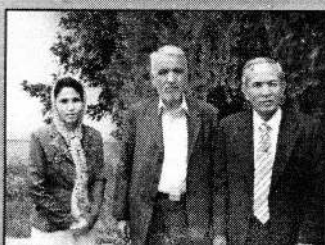
مرغ روحم به وطن میل پریدن دارد
چون کبوتر دلم از شوق ، تبیدن دارد

شام روز دوشــــنبه ۱۱ حوت سال
۱۳۵۴ خورشیدی مطابق ۱۳۹۶ هـ . ق
و ۱۹۷۵ میلادی در حالیکه عشق حق
در دل و کلام حق بر زبان داشت مرغ
روحش به بام آسمان بر آمد و جسم
شریفش در گلخانه چهاردهی به خاک
سپرده شد.

پلان نشراتی

وقت	شنبه	یک شنبه	دو شنبه	سه شنبه
۶/۰۰	پروگرام دینی	پروگرام دینی	پروگرام دینی	پروگرام دینی
۷/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۷/۱۰	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر
۸/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۸/۱۰	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر	ادامه سلام صبح بخیر
۹/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۹/۱۰	پیاموزیم - دانش	پیاموزیم - دانش	پیاموزیم - دانش	پیاموزیم - دانش
۹/۳۰	آه و اه	آه و اه	آه و اه	آه و اه
۱۰/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۱۰/۱۰	بحث هفته	بحث هفته	بحث هفته	بحث هفته
۱۰/۳۰	بحث هفته	بحث هفته	بحث هفته	بحث هفته
۱۱/۰۰	پشه بی و ترکمنی	پشه بی و ترکمنی	پشه بی و ترکمنی	پشه بی و ترکمنی
۱۱/۴۰	گزارش	گزارش	گزارش	گزارش
۱۲/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۱۲/۱۰	تندرستی	تندرستی	تندرستی	تندرستی
۱۲/۳۰	درر هگزنور	درر هگزنور	درر هگزنور	درر هگزنور
۱/۰۰	نورستانی	نورستانی	نورستانی	نورستانی
۱/۲۰	رنگین کمان	رنگین کمان	رنگین کمان	رنگین کمان
۲/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۲/۱۰	ساعتی با شما	ساعتی با شما	ساعتی با شما	ساعتی با شما
۳/۰۰	بلوچی و ازبکی	بلوچی و ازبکی	بلوچی و ازبکی	بلوچی و ازبکی
۳/۴۰	کارتون	کارتون	کارتون	کارتون
۴/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۴/۱۰	آینده سازان	آینده سازان	آینده سازان	آینده سازان
۴/۳۰	جهان ما	جهان ما	جهان ما	جهان ما
۵/۰۰	خبرونه	خبرونه	خبرونه	خبرونه
۵/۱۰	والعصر	والعصر	والعصر	والعصر
۵/۳۰	دستارود	دستارود	دستارود	دستارود
۶/۰۰	صدای آشنا	صدای آشنا	صدای آشنا	صدای آشنا
۷/۰۰	روبرو با مردم	روبرو با مردم	روبرو با مردم	روبرو با مردم
۷/۳۰	گزارش	گزارش	گزارش	گزارش
۸/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۹/۰۰	کاروان حله	کاروان حله	کاروان حله	کاروان حله
۹/۳۰	مجله - مشعقداران	مجله - مشعقداران	مجله - مشعقداران	مجله - مشعقداران
۱۰/۰۰	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی
۱۰/۱۰	سخن و اندیشه	سخن و اندیشه	سخن و اندیشه	سخن و اندیشه
۱۱/۰۰	پرطانوس	پرطانوس	پرطانوس	پرطانوس
۱۱/۴۰	غزل	غزل	غزل	غزل
۱۲/۰۰	اخبار	اخبار	اخبار	اخبار
۱/۰۰	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر	سلام صبح بخیر
۲/۰۰	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی	اخبار انگلیسی
۲/۱۰	ساعتی با شما	ساعتی با شما	ساعتی با شما	ساعتی با شما
۲/۳۰	ساعتی با شما	ساعتی با شما	ساعتی با شما	ساعتی با شما
۳/۰۰	پریشهای طبی	پریشهای طبی	پریشهای طبی	پریشهای طبی
۳/۳۰	گنسرت	گنسرت	گنسرت	گنسرت
۴/۰۰	کنسرت	کنسرت	کنسرت	کنسرت
۴/۳۰	ر هگزنور	ر هگزنور	ر هگزنور	ر هگزنور
۵/۰۰	کورنی ژوند	کورنی ژوند	کورنی ژوند	کورنی ژوند
۵/۳۰	کلکین	کلکین	کلکین	کلکین

تلویزیون ملی افغانستان

جمعه
پروگرام دینی
اخبار
سلام صبح بخیر
خبرونه
ادامه سلام صبح بخیر
اخبار
فلم اطفال
فلم اطفال
خبرونه
پرطاووس
پرطاووس
پشه یی و ترکمنی
گزارش
خبرونه
شما و تلویزیون
سیرت النبی (ص)
نورستانی
پرسشهای دینی
خبرونه
هوا نوا
بلوچی و ازبکی
کارتون
اخبار
میله
کورنی ژوند
خبرونه
در رهگذر نور
اردوی ملی
پرسشهای طبی
وقایع مهم هفته
گزارش
اخبار
از مونگاه - ساعتی باشما
از مونگاه - ساعتی باشما
اخبار انگلیسی
بحث هفته
کنسرت
کنسرت
اخبار
سلام صبح بخیر
اخبار انگلیسی
بحث هفته
هفت کلک
تندرستی
مردم و موسیقی
مردم و موسیقی
درسهای از قرآن
قوالی
پیاموریم

پنجشنبه
پروگرام دینی
اخبار
سلام صبح بخیر
خبرونه
ادامه سلام صبح بخیر
اخبار
نونهالان
بسوی خوشبختی
خبرونه
اقتصاد
لرغونی مینه
پشه یی و ترکمنی
گزارش
خبرونه
نیمه دیگر
درسهای از قرآن
نورستانی
چشم انداز
خبرونه
مردم و موسیقی
بلوچی و ازبکی
کارتون
اخبار
هر جا هر رنگ
آه وا
خبرونه
سیرت النبی (ص)
ورزش
صدای آشنا
تندرستی
گزارش
اخبار
جستجوی حقایق
هفت کلک - مرج سرخ
اخبار انگلیسی
فلم هنری
فلم هنری
فلم هنری
اخبار
سلام صبح بخیر
اخبار انگلیسی
شما تلویزیون
رنگین کمان
لرغونی مینه
موسیقی ذوقی
موسیقی ذوقی
سیرت النبی (ص)
اناش برای همه
سنتپیل سبز

چهارشنبه
پروگرام دینی
اخبار
سلام صبح بخیر
خبرونه
ادامه سلام صبح بخیر
اخبار
کودک
شهر ما خانه ما
خبرونه
تودی شیبی
جهان حیوانات
پشه یی و ترکمنی
گزارش
خبرونه
انعکاس
پرسشهای دینی
نورستانی
هفت شهر هنر
خبرونه
موسیقی ذوقی
بلوچی و ازبکی
کارتون
اخبار
دانش برای همه - پیاموریم
زراعت
خبرونه
درسهای از قرآن
ویکت
صدای آشنا
شما و تلویزیون
گزارش
اخبار
لرغونی مینه
رنگین کمان
اخبار انگلیسی
صور خیال
بزم غزل
بزم غزل
اخبار
سلام صبح بخیر
اخبار انگلیسی
اقتصاد
چشم انداز
نقد و نظر
بسوی خوشبختی
گزارش
پرسشهای دینی
پرسشهای دینی
نونهالان

وقت
۶/۰۰
۷/۰۰
۷/۱۰
۸/۰۰
۸/۱۰
۹/۰۰
۹/۱۰
۹/۳۰
۱۰/۰۰
۱۰/۱۰
۱۰/۳۰
۱۱/۰۰
۱۱/۴۰
۱۲/۰۰
۱۲/۱۰
۱۲/۳۰
۱/۰۰
۱/۲۰
۲/۰۰
۲/۱۰
۳/۰۰
۳/۴۰
۴/۰۰
۴/۱۰
۴/۳۰
۵/۰۰
۵/۱۰
۵/۳۰
۶/۰۰
۷/۰۰
۷/۳۰
۸/۰۰
۹/۰۰
۹/۳۰
۱۰/۰۰
۱۰/۱۰
۱۱/۰۰
۱۱/۴۰
۱۲/۰۰
۱/۰۰
۲/۰۰
۲/۱۰
۲/۳۰
۳/۰۰
۳/۳۰
۴/۰۰
۴/۳۰
۵/۰۰
۵/۳۰

داستان نویسی

ادبیات روسیه تولستوی و تورگنیف توانست داستان کوتاه را منحیث یک پدیده جدید هنری در عرصه ادبیات معرفی و مورد پذیرش عامه قرار دهد. داستان های کوتاه چخوف شاید بیشتر وصفی باشند تا نقلی ... بیشتر آنها وصف موقعیتهاست، و هیچگونه طرح واقعی ندارد. چخوف اصولاً رهیافتی انزوا طلبانه و غیر شخصی دارد، و در بند آموزش و تعلیم نیست. داستان های او مثل سایر داستان نویسان روسیه، سرشار از جزئیات واقعگرایانه است. او هیچگاه احساساتی نمی شود و به ندرت دستخوش حرارت و عواطف شدید میشود. و داستان هایش بیشتر از عقل مایه میگیرد تا احساس و عاطفه...

از جمله داستان های کوتاه چخوف میتوان از: اتاق شماره شش، خواب آلود، دلبد، و دهقان نام برد. هم چنان مجموعه های داستان های کوتاه "قصه های ملیامنی" درشفق، داستان ها، سخنان بی ضرر، و کاشتانکا اند. نمایشنامه "باغ آلبالو" نیز بیانگر یک تراژیدی اجتماعی است.

هم چنان از نویسندگان دیگر مشهور شوروی چون "ماکسیم گورکی" که رمان و داستان کوتاه نویسی را شعاری و سیاسی ساخته بود نیز یاد نمود. از بزرگترین نویسندگان ریالیست-رمانتیک روسیه شوروی بوریس پاسترناک Boris Pasternak است که مشهورترین داستانش "دوکتورژیباکو" نام دارد. و هم طنزنویسان ریالیست و منتقد روسی ایلیا ایلف Ilya Ilf و یوگنی کاتایف Eugene Katayev اند و داستان های طنز آمیز چون "دوزخه چوکی" "گوساله زرین کوچک" و تونیا را نوشتند. ۶

داستان کوتاه نویسی در آلمان

اما عده از نویسندگان قرن هژده چون کارل لبرشت ایمرمان Karl Lebrecht Immermann از جمله نخستین رمان نویسان ریالیست شمرده میشود، علاوه از نوشته های رمان داستان کوتاه "محکمه عالی" وی مشهور است. رمان نویس دیگر آلمانی، گوستاو فریتاگ Gustav Freytag با رمان های کوتاه گونه اش، تنودور شتورم Theodor Storm با داستان های کوتاه رمانتیک و ریالیستی که واقعیت های اجتماعی را از دیدگاه روانی موشگافی نموده است، در ادبیات آلمان از جمله پیشتازان داستان کوتاه نویسی اند. "شتورم" با داستان های چون "سوارسپ سفید" و "غوطه ور در آب" شهرت دارد.

گوتفرد کالر Gottfried Keller نویسنده

آلمانی را نیز از جمله پیشتازان داستان کوتاه نویسی ادبیات غرب دانسته که مایه کار هنری خویش را همزمان در سه هنر نوشته - داستان کوتاه، رمان و نمایشنامه - شکل داده و آثار برجسته را در عرصه ادبیات پیشکش کرد. "گوتفرد کالر" از دیدگاه اکثر نقد نویسان غربی به عنوان برجسته ترین نویسنده داستان کوتاه در ادبیات آلمان شناخته شده است. زیرا "کالر" علاوه از هنر نوشتن داستان به شعر نیز توانایی داشت و داستانهایش را رنگ و زیبایی بیشتر هنری می بخشید. مجموعه های داستان کوتاهش به نام های "داستان های زوریخ"، "هفت افسانه"، "لطاف" و "مارتین سالاندر" اند.

از نویسندگان مشهور دیگر داستان کوتاه نویسی در آلمان یک هم "کنراد فردیناندمایر" Konrad Ferdinand Meyer علاوه از سرودن شعر های غنایی و رمان داستان های کوتاه: "ازدواج راهب"، "سوسه پسکارا"، "غم های بچه کوچک" و "قاضی زن" مشهور اند.

در قرن بیستم میلادی نویسندگان برجسته دیگری چون "هرمان هسه" Hermann Hesse، هاینریش مان Heinrich Mann با گرایش های از ادبیات فرانسوی را تعقیب نمودند. شیوه رمانتیک و ریالیسم که بگونه رمانتیک جدید پایه گذاری شد علاوه اینکه شیوه اکسپرسیونیسم را گزیده بودند. روش طبیعتگرایی و واقعیت بینی های اجتماعی نیز در نوشته های نویسندگان آلمان شکل گرفتند. یک عده از دانشمندان و نویسندگان آلمان بنابر شرایط اختلاق جنگ به آمریکا گریختند که از آنجمله آلبرت انشتین، توماس مان، اریش ماریامارک و فرانتس ورفل بودند.

عده از نویسندگان آلمان با فلسفه گرایشی رابطه ها بین انسان و خداوند احساس و ضرورت پاکیزه گی اندیشه و روح را داشتند و در ادبیات نیز آن تذکار های بعمل آمد. از آنجمله ارنست تولر Ernest Toller که نمایشنامه "مسخ" او مشهور است، تولرمعتقد است که راه حل اصلاح جامعه از طریق احیا صنعت نیست بلکه اندیشه های سالم جامعه را میسازد.

فرانتس کافکا Franz Kafka با سه رمان مشهورش به نام های: "امریکا"، "محاکمه" و "قصر" در رده های بالای ادبیات آلمان قرار گرفت. کافکا از نماد های مذهبی، تنش های روانی و مسائل فلسفی کابوس های وهم انگیز ترسیم کرد. و به همین خاطر او را پیشرو در مکتب سوررئالیسم می دانند. داستان های "مسخ" و "قصر" و "محاکمه" و مجموعه داستان های کوتاه "طیلب دهکده"

را نیز میتوان از جمله شاهکارهای ادبی کافکا نام برد.

نویسندگان برجسته دیگر آلمان عبارت اند از: ارنست ویشرت Ernest Wiechert با رمان مشهورش به نام "بارونس" و داستان ها ی "زمین میراث ماست" و جنگل مرده گان.

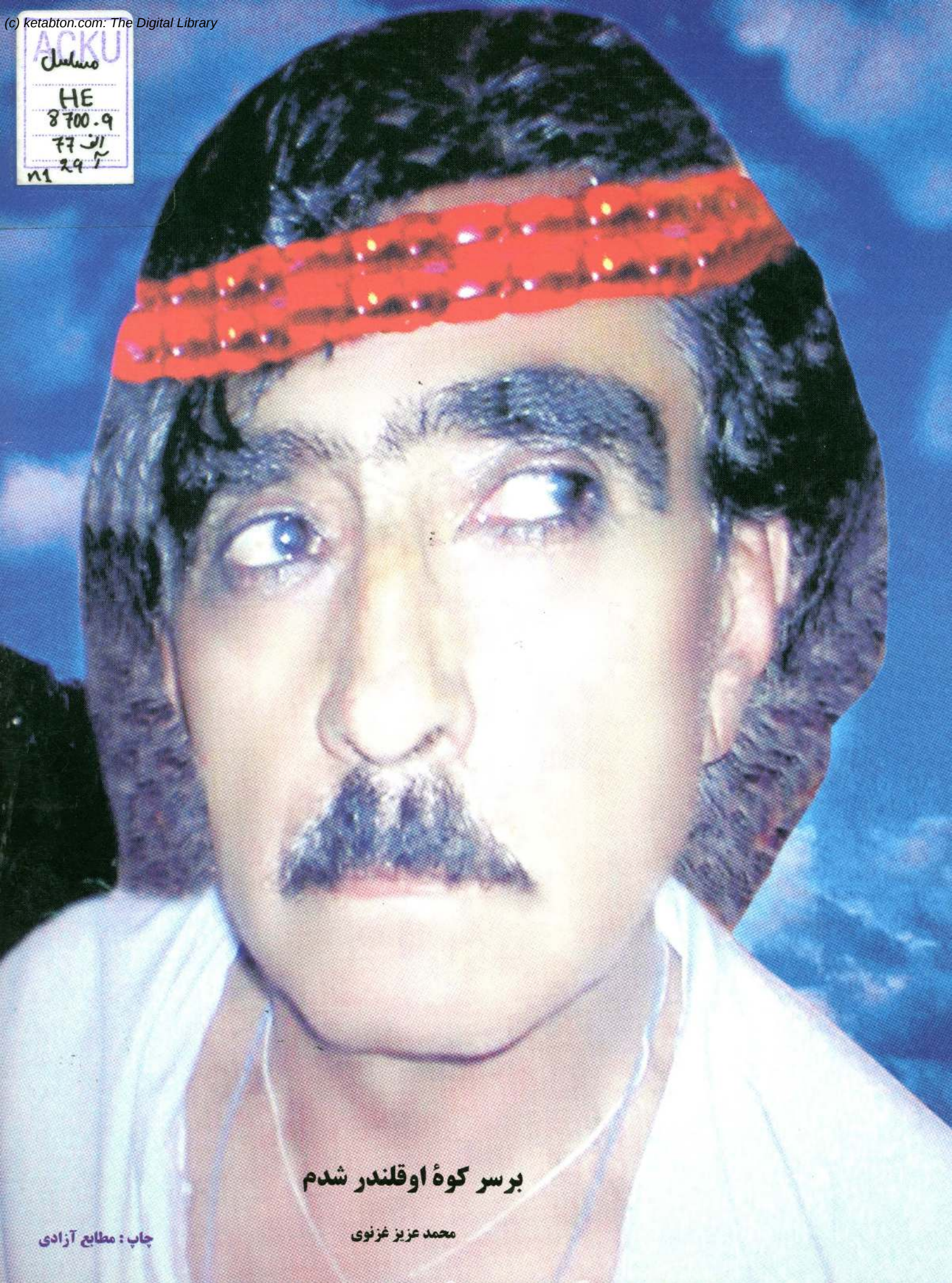
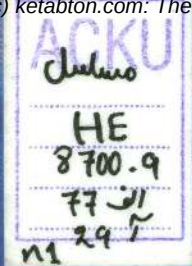
اریش ماریامارک Erich Maria Remarque برنده جایزه نوبل با نوشتن رمان "در غرب خبری نیست" و داستان های "سه رفیق"، "راه بازگشت" و "آخرین ایستگاه" به عنوان پیشتازان داستان کوتاه نویسی در می توان نام برد. (۷) و (۸)

یکی دیگر از نویسندگان ریالیست اروپا را در این دوره "مولتاتولی" Multatuli هالندی می دانم که در داستان هایش واقعیت های اجتماعی اروپا و مظاهر استعمار غرب را در کشور های مستعمره به گونه هنر مندانه اش تصویر سازی و بیان داشته است و کتاب "ماکس هاولار" او مجموعه از این داستان هاست که تا هنوز در بین مردم جا دارد.

در قرن نوزدهم و بیستم میلادی، داستان کوتاه نویسی، یکی از ستون های اساسی ادبیات جهان شمرده شده و نویسندگان بیشماری در کشور های غربی حماسه آفریدند. نویسندگان برجسته چون "آندره مورا" A. Mourois، فرانسوی، هنری دومنفرد Henry de Monfried، فرانسوی، هکتور هوگ مونرو (ساکی) Saki انگلیسی، ارکادی اورتچنکو Arkady Avertchenko روسی، لافکادیو هرن Lafcadio Hearn جاپانی که ایرلندی الاصل است و ایتالو کالو یو Italo Calvino ایتالوی از جمله نویسندگان برجسته داستان کوتاه نویسی در قرن نوزده و بیست اروپا شناخته شده اند. "کالوینو" که بیش از بیست رمان و مجموعه های داستان کوتاه نوشته است. پرسوناژ های داستانهایش با اندیشه و خلاقیت ریالیستی نویسنده، جان می گیرد و به داستان هایش اثر عمیق می بخشد. یکی از این قهرمان ها "مبارکوالدو" است که در کتاب "فصلها در شهر" در بر انگیزتن رفت احساسات خواننده گان و کشاندن آنان با افکار نویسنده، قهرمان را شخصیت وجودی در اندیشه مردم به واقعیت داده است.

ادامه دارد ...

برسر کوہ او قلندر شدم

محمد عزیز غزنوی

چاپ : مطابع آزادی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library